Extras din Catalogul Bibliotecii pentru toţi

1103—1104

Preţul Lei 400.—

PREFAŢA

Traducerea de faţă s'a făcut după textul grecesc din ediţia : **Platon's Symposion,** *erklärt von Arnold Hug, ediţia 2-a, Lipsca, editura Teubner, 1884.*

Trebuie să mărturisesc că, în traducere, manifestările erotice din societatea antică ateniană a veacului al 5-lea şi al 4-lea, le-am învăluit puţin şi pe nesimţite într'un suflu modern. Ceeace repugnă felului nostru de a vedea, a fost scos cu totul. Am procedat astfel, pentrucă, traducând din literatura clasică, am urmărit singurul scop, ca citirea capodoporele literare din anticitate să se introducă tot mai mult şi la Români, fie ei cu şcoală clasică sau reală. Şi oricum, **Ospăţul** *lui Platon e una din cele mai strălucite creaţii ale literaturii clasice greceşti şi merită să fie citit.*

TRADUCĂTORUL

Bucureşti, Faur 1920

INTRODUCERE

Dialogul care poartă titlul Symposion, adică o întâlnire cu discuţii la un pahar de băutură, e cel mai desăvârşită ca operă literară din toate scrierile câte ni s'au păstrat dela Platon (427—347 în. de Hr.). In descrierea, plină de viaţă şi de plasticitate, a unui ospăţ antic, sunt brodate cele mai înalte cugetări filozofice, împreună cu subtile observaţii psihologice. Iar persoanele ce ni se perindează pe dinaintea ochilor, sunt caractere cu contururi precise, sunt tipuri reprezentative ale vieţii sociale şi sufleteşti din vremea aceea.

Tânărul şi avutul poet Agaton, om din înaltă societate, dă o masă spre a sărbători biruinţa ce-a câştigat-o ca poet dramatic, luând premiul întâiu. Şi aceasta e masa de a doua zi, la care sunt invi-

taţi numai puţini, care formează însă, aşa zicând, elita intelectuală a capitalei. La cei mai mulţi capul le e cam greu încă dela ospăţul de ajun, când a avut loc sărbătorirea generală a premiatului, invitată fiind multă lume. Deaceea, după terminarea mesei se hotărăşte ca de astă dată să se bea după voe şi să nu se ţină în seamă obiceiurile dela astfel de prilejuri, la cari trebuia să se bea mult şi la comandă, ci sărbătorirea să aibă loc mai mult prin discuţiile ce se vor purta. Cu acest prilej, doctorul pedant care e Eryximachos, îşi plasează cunoştinţele sale medicale despre urmările rele ale alcoolului şi, la propunerea lui, se ia hotărîrea ca fiecare din cei de faţă să ţie, începând dela stânga spre dreapta, câte un cuvânt de laudă zeului iubirii, Eros.

Oricum, simţimântul iubirii e cel mai însemnat simţimânt al omului şi unul din cele mai complicate. Spre a-l putea trata din punctul de vedere a feluriţilor oameni cu concepţiile lor, Platon, cu

multă iscusinţă artistică, a plăsmuit ospăţul descris, care se prea poate să-şi aibă sâmburele său istoric adevărat. Astfel această importantă lature a sufletului omenesc, care e iubirea, e tratată pe rând mai întâi de reprezentantul înţelepciunii de rând, care e Fedru şi care a băgat de seamă efectele binefăcătoare imediate ale iubirii. Cei ce se iubesc caută mereu să exceleze unul în faţa altuia prin fapte bune şi frumoase, prin virtute şi niciodată prin lucruri ruşinoase. Urmează apoi vederile lui Pausania, care caută mai întâi să explice feluritele atitudini ce se observă în diferite ţări în materie de iubire şi apoi stabileşte singurul caz când persoana iubită poate să asculte de aceea de care e iubită, anume. când crede că prin aceasta virtutea-i va spori.

Al treilea vorbitor e doctorul Eryximachos. Acesta, fiind om de ştiinţă, caută să arate pe cale ştiinţifică, că porniri de iubire se întâlnesc nu numai într'o singură lature a vieţii sufleteşti

a omului, ci în întreaga sa fiinţă sufletească şi fizică, precum şi în fenomenele universului întreg. Căci iubirea e aceea care echilibrează contrastele şi prin echilibrarea acestor contraste există totul ce este.

Atât Pausania, prin precizarea observaţiilor făcute de Fedru, cât şi Eryximachos, prin generalizarea lor, pregătesc fondul pentru desvăluirile lui Socrate. Acelaş serviciu îl face şi Aristofan, al patrulea vorbitor. El a băgat de seamă că simţământul iubirii e mult mai profund şi mai complicat şi că sfera noţiunii e mult mai vastă. Neputând da pe cale dialectică explicaţia pe care avea s'o dea Socrate, plăsmueşte o legendă plină de haz. Iubirea e dorul de fericire. Şi fericirea noastră o găsim, când dăm peste jumătatea cealaltă a fiinţei noastre. Căci oamenii, mai înainte vreme, pentru păcatele lor, au fost tăiaţi în două şi acum fiecare îşi caută partea sa.

Penultimul vorbitor despre iubire, care e Agaton, e reprezentantul tipic

al omului cu bune maniere, care vorbeşte în forma cea mai aleasă şi mai căutată, dar în fond spune foarte puţin şi nu se sperie de concluzii oricât de greşite. E pus anume la urmă, spre a da un contrast puternic faţă de cele ce le va vorbi Socrate.

Agaton atribuie zeului iubirii tot epitete alese, ca frumos, bun, gingaş, etc. Socrate însă, prin metoda sa particulară, prin întrebări şi răspunsuri, arată că Eros nu e nici frumos, nici urât, nici bun, nici rău, căci e abia dorul şi năzuinţa către ceea ce e bun şi frumos, dar nu posesiunea acestor însuşiri. Povestind apoi mai departe, discuţia ce-a avut-o odată despre iubire cu o preoteasă înţeleaptă, căreia îi spune Diotima, arată cum înţelege el iubirea şi care e Frumosul după care năzueşte iubirea. Se înţelege că atât Diotima, cât şi discuţia ei cu Socrate, nu e decât numai un cadru iscodit de Platon, spre a desfăşura vederile sale.

Iubirea sintetizează, după filozofia lui

Platon, întreaga noastră voinţă şi dorinţă şi nu numai pornirile erotice, precum de obicei, în chip greşit, se dă numai acestor porniri numele de iubire. Voinţa şi dorinţa întreagă a omului, adică iubirea, se consumă în ultima limită în năzuinţa de a fi fericit, posedând vecinic Binele cel mai înalt. *Şi când spunem* vecinic, *iubim şi dorim* nemurirea. *Şi aceasta o poate dobândi iubirea numai cu ajutorul* Frumosului ; *şi anume în chip desăvârşit cu ajutorul* Frumosului absolut, *care e vecinic şi neschimbat, adică noţiunea* Frumos, *pe care o putem* percepe *numai cu cugetarea, după ce am făcut abstracţie de toate obiectele şi fenomenele trecătoare şi schimbăcioase la care apare* Frumosul *şi unde deci îl putem vedea cu simţurile noastre trupeşti* [1]*). Fiinţa noastră*

1) Evit intenţionat termenul curent: ideia *frumosului*, deoarece cred că învăţaţii au introdus cu aşa numita teorie filozofică despre ideia lui Platon, mai mult sistem chiar decât se găseşte în scrierile lui Platon. Cred că Platon sub ideie nu înţelegea decât numai noţiunea abstractă propiu zişă. Că se aminteşte

muritoare, iubirea, cu ajutorul Frumosului *o face nemuritoare, lăsând mereu în urmă altă fiinţă nouă asemănătoare celeia care dispare, sau lăsând în urmă opere nepieritoare de legislaţie, literatură ş. a. m. d.*

Cuvântările ca şi expunerile filozofice sunt întrerupte prin cicăleli reciproce şi prin incidente hazlii, caracteristice pentru persoanelele la cari ţintesc, dar mai ales pentru persoana lui Socrate, învăţătorul prea iubit al lui Platon.

Venirea, la sfârşitul ospăţului, a lui Alcibiade beat, precum şi vorbirea de laudă ce i-o ţine lui Socrate, e introdusă cu multă măestrie şi e pusă intenţionat la cale, spre a-l arăta pe Socrate în toată idealitatea sa din orice punct de vedere.

Cadrul în care se desfăşoară dialogul e cu totul particular. Apolodor, fiind rugat de vre-o câţiva prieteni, le povesteşte ce s'a petrecut şi ce s'a vorbit

o lume transcedentală a ideilor, e numai o chestie de felul cum se exprima, ca şi toate miturile bunăoară ce le întâlnim în scrierile acestui filozof.

la ospăţul descris, aşa precum i-a povestit lui, care a fost de faţă.

Astfel, în acest dialog, isbuteşte Platon să dea o descriere desăvârşită şi din punct de vedere literar artistic şi de o importanţă deosebită şi din punct de vedere curat filozofic.

PERSOANELE DIALOGULUI

ÎN PARTEA ÎNTÂIA

Apolndor, un tânăr admirator înfocat al lui Socrate, fără inteligenţa trebuitoare, spre a putea pătrunde filozofia maestrului său. Pe acesta, rugându-l vreo câţiva prieteni de ai săi, el le povesteşte cum s'a desfăşurat ospăţul descris.

Mai mulţi prieteni, dintre cari unul vorbeşte.

IN PARTEA DOUA

Aristodem, de asemenea un admirator nedespărţit de al lui Socrate, fără însă a fi în stare să pătrundă învăţăturile lui şi deaceea imitându-i mai mult apucăturile bătătoare la ochi. Dela acesta, care a fost de faţă la ospăţ, a auzit Apolodor cele ce le povesteşte la rândul său.

Socrate.

Agaton. Poet atenian şi nume scriitor de tragedii; om tânăr şi foarte frumos.

Fedru.

Pausania.

Eryximachos, doctor de profesie.

Diotima, preotcasă. Aceasta îl desluşeşte pe Socrate asupra *iubirii*. Şi dânsul povesteşte cele auzite dela ea, dânsa nefiind de faţă.

Alcibiade: Apare, la ospăţ, beat şi cu cununi de flori şi cordele pe cap.

O flautistă.

Robi şi alţi invitaţi la ospăţ, toţi îmbrăcaţi în haine de sărbătoare.

Scena părţii întâia se desfăşură într'un loc necunoscut din Atena, cam pe la anul 400 înainte de Hristos.

Partea a doua are loc acasă la poetul Agaton, în anul 416 în. de Hr. Acesta îşi serbează, printr'un banchet între prieteni, premierea tragediei sale, care a fost jucată cu două zile în urmă.

PARTEA ÎNTÂIA

I.

Apolodor: Ce mă întrebaţi cred că ştiu foarte bine. Căci adineaori m'am întâmplat de mergeam de acasă, din Faleron [1]), în spre oraş, când un prieten, zărindu-mă, mă strigă de departe şi, glumind tot odată, zise: Onorabile Apolodor din Faleron, ce, nu vrei să mă aştepţi?!". Şi eu, stând locului, l-am aşteptat. Iar el făcu: „Apolodor, tare te-am căutat acum nu demult, dorind să te întreb mai cu de-amănuntul despre întâlnirea ce-a avut-o Agaton cu Socrate şi cu Alcibiade şi cu toţi ceilalţi câţi au fost atunci la ospăţul acela, ca să-mi spui ce s'a vorbit despre *iubire*. Căci mi le spusese odată unul care le auzise dela

1) Port lângă Atena; la 4—5 km. departe de oraş.

Fenix al lui Filip [1]), și acela spunea ca și tu le știi, căci el nu mi-a putut spune nimic deslușit. Deaceea povestește-mi și tu odată! Căci tu doara trebuie să știi cel mai bine ce-a vorbit tovarășul tău [2]). Mai întâi, spune-mi", îmi zise dânsul, „dacă ai fost și tu la întâlnirea aceea sau nu?" Iar eu îi zic: „Dar, se vede prea bine că cel ce ți-a povestit, nu ți-a spus nimic bine, de crezi că întâlnirea aceea a avut loc așa de curând, încât să fi putut fi și eu la ea" — „D'apoi, eu unul credeam că da!" — „Da, de unde, Glaucon?!" zic eu. „Nu știi că Agaton de mulți ani nu mai e în Atena? Iar de când umblu eu cu Socrate și mă ostenesc din răsputeri să știu, zi de zi, ce vorbește sau ce face, nu sunt încă nici trei ani. Mai înainte vreme, mă învârtiam și eu, pe unde se întâmpla, și credeam că fac ceva, în realitate însă nu făcem nimic, nenorocitul de mine, întocmai ca și tine acum, tu care crezi că trebuie să faci ori-

1) Un personaj dealtfel cu totul necunoscut.
2) Adecă Socrate.

ce, numai cu filozofia să nu-ți bați capul!". — Iar el îmi întoarse: „Nu-ți râde de mine, ci spune-mi mai bine, când a avut loc întâlnirea aceea!" Și eu îi spun că noi eram încă copii atunci! Căci a fost în anul, când Agaton a luat premiul întâi cu prima sa tragedie, și anume a doua zi, după ce Agaton, dimpreună cu actorii, adusese jertfă și-și sărbătorise premierea. — „Așa dar", zise el, „pe cât se vede, sunt mutți ani de atunci! Dar cine ți-a povestit ce s'a vorbit acolo? Sau poate chiar Socrate însuși." — „Ba, zău, nu!" zic eu, „ci tot acela care i-a povestit și lui Fenix. E un oarecare Aristodem din Kydathena[1]), un om mic de statură și întotdeauna desculț. A fost la întâlnirea de atunci, fiind în vremea aceea unul din cei mai însuflețiți admiratori ai lai Socrate, pe cât mi se pare. Totuș, de atunci, despre unele ce le auzisem dela el l-am mai întrebat și pe Socrate. Și acesta m'a încredințat că a fost așa, precum îmi spusese Aristodem".

1) Unul din cele mai vechi cartiere din Atena așezat în partea de miazăzi.

— „Atunci", făcu dânsul, „dece nu-mi povesteşti şi mie? Fiind şi drumul nostru în spre oraş aşa de potrivit, ca să mai stăm de vorbă!".

Şi astfel, mergând spre oraş, i-am povestit ce s'a vorbit acolo, aşa că, precum vă spusei dela început, ştiu totul foarte bine. Şi dacă deci cereţi să vă spun şi vouă, atunci trebuie să o fac! Căci eu unul pe lângă că sunt de părere că mi-e de folos, dar şi mă bucur peste măsură, când vorbesc ceva despre filozofie sau ascult de alţii vorbind. Când aud însă vorbindu-se despre alte lucruri, dar mai ales sfaturile voastre despre bani şi afaceri, atunci nu numai că sunt foarte necăjit, dar de voi prietenii mei, chiar mi-i milă, deoarece credeţi că faceţi ceva, fără să faceţi nimic. Şi poate că voi credeţi, la rândul vostru, despre mine, că sunt un biet nenorocit, şi poate că credinţa voastră e dreaptă. Dar eu, despre voi, nu cred numai, ci ştiu cu siguranţă.

Un prieten: Apolodor, tu eşti mereu acelaş! Căci mereu vorbeşti de rău, şi de tine şi

de toţi ceilalţi, şi socoteşti că toţi oamenii, începând cu tine, sunt fără multă vorbă, nişte nenorociţi, afară de unul singur, care e Socrate. Şi eu nu ştiu de unde ţi-ai câştigat porecla asta, de-ţi spun oamenii „Nebunul"! In vorbele tale însă văd că eşti mereu aşa: Infuriat nu numai împotriva ta, dar şi împotriva tuturor celorlalţi, afară de Socrate.

Apolodor: Apoi, da, da, prea iubite, e vădit că sunt nebun şi smintit, de vreme ce gândesc astfel şi despre mine şi despre voi.

Un prieten: Apolodor, nu face să ne certăm acum despre aceasta. Ci ascultă-ne ce te-am ruga şi povesteşte-ne ce discuţii au fost acolo!

Apolodor: Au fost cam următoarele! Sau mai bine să încerc şi eu să vă povestesc din capul locului aşa precum mi-a povestit şi mie Aristodem.

PARTEA A DOUA

A. Descrierea ospăţului

II.

Aristodem mi-a povestit că s'a întâlnit cu Socrate, care era după baie şi cu sandale în picioare ceeace de altfel era lucru rar la el[1]). Şi atunci l-a întreba unde merge aşa de frumos gătit. Şi Socrate răspunse: „La masă, la Agaton! Căci ieri, când şi-a sărbătorit premierea, am fugit, temându-mă de prea mare gălăgie. Astăzi însă, i-am făgăduit că am să vin. Şi astfel m'am gătit frumos, căci la unul frumos, vroesc să merg şi eu frumos. Dar tu", urmă el, „ce-ai face, dacă ai voi să vii şi tu, nepoftit la masă?" „Şi eu[2])", zise el[2]), „am spus că aş face

1) Socrate umbla de obicei desculţ.
2) Şi eu şi el e cdecă Aristodem. Cititorul trebuie să aibă mereu în vedere că Apolodor redă povestea aşa precum i-a povestit-o Aristodem.

aşa, precum mi-ai spune tu!"—Şi atunci Socrate zise: „Haide, deci cu mine, ca s'o stricăm puţin zicala aceea şi s'o îndreptăm aşa: La cel Bun[1]) la masă merg nechemaţi cei buni. Căci aceeaş zicală, Homer, pare-mi-se că nu numai o îndreaptă puţin, ci o strică cu totul, Intorcând-o cu multă îndrăsneală. Căci el face în epopeia sa ca Agamemnon să fie un ostaş destoinic cu deosebire, Menelaos însă un becisnic oştean[2]), Iar când Agamenon aduce jertfă şi stă la masă, face ca Menelaos să vie nechemat[3]) la ospăţ, el care e mai rău, la unul mai bun".

Auzind Aristodem acestea, mi-a spus că a răspuns aşa: „Tare mi-i teamă că, mergând nechemat, să nu merg şi eu, nu după cum spui tu, Socrate, ci după cum spune Homer, ca unul mai rău la masa unui om înţelept. Caută deci ce vei spune, dacă mă vei duce acolo? Căci eu unul nu voi

1) Adică Agaton pe greceşte Cel Bun.
2) Vezi Homer: Iliada, cântul al XVII lea, vers 588.
3) Iliada, cântul al II-lea, vers, 408. E sigur că Homer în locurile amintite nu se gândeşte la zicala lui Socrate, Era însă la modă ca un atenian cult să se raporte în vorbele sale şi la orice împrejurare la la locuri din epopeiele lui Homer.

spune că am venit nechemat, ci învitat de tine!" — „Mergând amândoi pe drum", răspunse Socrate, „ne vom sfătui împreună ce să spunem. Deci să mergem!",

Cam astfel vorbim, povesteşte Aristodem că au plecat. Apoi lui Socrate i-a venit nu ştiu ce în cap, de a căzut pe gânduri, oprindu-se mereu în drum. Şi Aristodem aşteptându-l, Socrate i-a spus să meargă înainte. Ajungând la casa lui Agaton, a găsit uşa deschisă. Şi-atunci, mi-a spus, că i s'a întâmplat o păţanie hazlie. Căci îndată i-a ieşit înainte un rob din casă şi l-a dus unde se aflau ceilalţi la masă, şi-i găseşte voind tocmai să înceapă ospăţul.

Şi Agaton, cum l-a zărit, i-a şi spus: „Aristodem, ai venit tocmai la vreme, ca să poţi sta la masă împreună cu noi. Şi dacă ai venit cumva cu altă treabă, las-o pe altădată, căci te-am căutat şi ieri, ca să te învit, dar nu te-am putut zări nicăiri. Dar, pe Socrate unde mi l-ai lăsat?"—„Şi eu", îmi povesti Aristodem, „întorcându-mă, nu-l mai văd pe Socrate nicăiri. Şi

atunci am zis că chiar eu am venit împreună cu Socrate, chemat de el ca să vin încoace la masă!" — „Bine-ai făcut, că ai venit!„ adaose Agaton. „Dar unde mi-e Socrate?" — „Chiar acum venia în urma mea! Aşa că şi eu însumi mă mir, unde să fie?!" — Atunci Agaton spuse către un rob: „Băete, caută de vezi unde e Socrate şi adu-l încoace! Iar tu, Aristodem". urmă el, „aşează-te lângă Eryximachos!".

III.

Apoi, mi-a povestit Aristodem, că un rob i-a dat apă de s'a spălat, ca să se poată aşeza la masă. Iar un alt rob a venit, de a adus vestea, că Socrate s'a dat la o parte din drum, aproape în vecini, şi că s'a oprit lângă o casă şi că l-a chemat, dar el n'a voit să vie. — „Vorbeşti nerozii!" spune atunci Agaton. „Nu te vei duce din nou să-l chemi şi să stai de el, până va veni!?" — Şi atunci. Aristodem îmi spuse că a grăit aşa: „Nu-l chemaţi în zadar, ci lăsaţi-l

acolo! Căci aşa e obiceiul lui! Câte odată se opreşte, unde apucă, şi stă locului. Dar va veni în curând, căci îi cunosc eu felul. Nu-l stingheriţi deci, ci lăsaţi-l!" — „N'am încotro! Fie deci, precum spui!" ar fi răspuns Agaton. Apoi făcu către robi: „Băieţi, nouă ăstorlalţi aduceţi-ne mâncarea! Şi serviţi, fără nici o frică, oricât şi orice doriţi, deoarece nimeni nu vă păzeşte. Căci eu niciodată nu v'am pus sub paza nimănui. Şi socotiţi-mă şi pe mine de astădată, ca şi când aş fi oaspetele vostru, şi serviţi-mă pe mine, ca şi pe toţi ceilalţi aşa, ca să vă putem lăuda".

După aceea, îmi povesti Aristodem, că au stat cu toţii la masă; Socrate însă nu mai venia. Şi Agaton a vrut de mai multe ori să trimeată după Socrate, Aristodem însă nu l-a lăsat. Nu mult timp, după aceea, veni şi Socrate, mai iute ca de obicei, fiind ei, cel mult, pe la mijlocul mesei. Şi atunci Agaton, care stătea din întâmplare, singur la margine, a spus: „Pofteşte încoace, Socrate, şi aşează-te aici lângă mine, ca să pot gusta şi eu din

înţelepciunea ce ţi-a venit în cale acolo în vecini. Căci de bună seamă c'ai descoperit-o şi o ştii acum, căci de altfel nu te urniai din loc!" — Iar Socrate, aşezându-se, a răspuns: „Cât de bine ar fi, Agaton, dacă înţelepciunea ar fi aşa ceva, încât să se poată strecura între noi din unul mai plin în celalt care e mai gol, când ne atingem, aşa precum între două pahare se strecoară apa printr'un fir de lână din cel mai plin în cel mai deşert[1]). Căci dacă ar fi şi înţelepciunea aşa ca apa, atunci aş da mult să şed lângă tine! Căci stând lângă tine, cred că m'aş umple de multă înţelepciune frumoasă. A mea ar fi fără preţ şi plină de nesiguranţă, ca şi un vis, a ta însă e strălucită şi foarte promiţătoare, căci tânăr fiind încă, a putut să străluciască aşa de puternic şi să se ridice ca un soare, acum de curând, în faţa a zeci de mii[2]) de Greci", — „Dar ştii, So-

1) Legea capilarităţii era cunoscută în anticitate.
2) In greceşte stă 30.000, număr care era întrebuinţat spre a se arăta o mulţime foarte mare. Debaltfel se prea poate ca în teatrul din Atena să fi avut loc 30.000 de spectatori. Teatrul din Efes avea

crate, că-ţi baţi joc de mine!„ răspun[...] Agaton. „Dar cât despre aceasta, ave[...] noi când să ne socotim mai târziu, ci[...] e înţeleptul dintre uoi, când îl vom lua [...] judecător pe zeul Dionysos[1]). Acum îns[...] şezi mai întâi de gustă ceva!“.

IV.

După aceea, mi-a spus Aristodem, c[...] Socrate s'a aşezat la masă şi a ospăta[...] dimpreună cu ceilalţi. Dupăce s'a isprăvi[...] cu masa, au adus cu toţii jertfă şi au cânta[...] o rugăciune. Indeplinind apoi şi celelalte obiceiuri[2]) cuvenite, a venit rândul băuturii. Şi atunci Pansania a început să vorbiască astfel: «Bine, fârtaţi, cum să ne rânduim băutul, ca să ne fie mai uşor? Căci eu unul, drept să vă spun: mi-i cam

56.700 de locuri, cel din Megalopolis 44.000. Astăzi în Biserica sfântului Petru dela Roma încap 54.000 de oameni, iar în domul dela Milano 37,000 (Hug.)

1) Adecă, după ce vor trece la partea a doua a ospăţului, când se bea numai şi se sta de vorbă, Dionysos era zeul viţei de vie şi al vinului.

2) Ca spălarea mânilor, aranjarea meselor pentru băut, dtc.

greu capul de cheful de ieri[1]) şi trebuie să mă răcoresc niţel; şi cred că şi cei mai mulţi din voi sunt la fel cu mine! Aţi fost doară ieri cu toţii de faţă! Gândiţi-vă deci cum am putea bea, aşa ca să ne fie mai uşor!» — Şi atunci Aristofan spuse: „Că tare bine spui, Pausania! Oricum, astăzi, trebuie să ne mai uşurăm cumva băutul! Căci şi eu unul sunt dintre aceia cari ieri s'au afumat cam binişor“.— Auzindu-i vorbind astfel, Eryximachos al lui Acumenos grăi şi el: „Foarte bine aţi spus! Şi încă pe unul vroesc să-l mai aud, cât de voinic e încă şi astăzi la băut! Anume pe Agaton!“ — „Nu mai sunt nici eu astăzi, tare deloc!“ întoarse Agaton.— „După cât se vede“, urmă Eryximachos, „aceasta e minunat şi pentru mine şi pentru Aristodem şi Fedru şi ăştilalţi, dacă

1) Când Agaton şi-a sărbătorit premiera tragediei sale; vezi pag. 17. La partea a doua a mesei, la băut, era o regulă hotărîtă după care se bea şi căreia trebuia să i se supună toţi. De aceea se şi alegea un simposiarh, adecă un conducător al ospăţului, care supraveghia ca fiecare să-şi bea porţia impusă.

voi, cei voinici la pahar, astăzi vă lăsa mai pre jos. Căci noi am fost întotdeaun mai slabi. Cât despre Socrate, pe el scot din socoteala mea, căci e destoinic amândouă[1]), aşa că pentru el e tot atât ce vom face. Neavând deci, pe cât mi s pare, nimeni din cei de faţă gust să be vin mult, cred că nu vă veţi supăra, dac vă voi spune drept cum e cu beţia. Căc mie, meseria mea de doctor mi-a arăta lămurit *că beţia e stricăcioasă oamenilor Şi eu unul, de voia mea, n'aş voi nic însumi să beau vreodată prea mult, ş nici pe altul nu l-ar sfătui,* mai ales când *e încă din ajun cu capul greu*". — „Da *eu unul*", îi luă Fedru cuvântul din gură, „totdeauna doară te-am ascultat! Dar mi te încă atunci când vorbeşti din ale medicinei?! Acuma însă te vor asculta şi ceilalţi, dacă vreau să audă un sfat bun!"

După acest schimb de vorbe, s'au înţeles cu toţii, ca de astădată să petreacă la un

1) Adică, să şi bea mult, dar şi să se abţie cu totul.

loc fără să fie siliţi a bea după regulă, ci fiecare să guste din vin, aşa numai de plăcerea lui.

V.

— Şi apoi, Aristodem povesteşte că Eryximachos a mai grăit astfel: „Hotărându-se aşa dar, ca fiecare să bea după voia lui şi ca să nu fie nici o regulă obligatorie pentru băut, apoi cred că ar fi bine ca şi flautista[1]) care a intrat adineori, să o lăsăm să se ducă să-şi cânte sie-şi sau, dacă doreşte, femeilor din fund[2]), iar noi să ne petrecem de astădată timpul, stând de vorbă. Şi voesc să şi să vă spun cam despre ce să stam de vorbă, dacă doriţi". Şi atunci cu toţii au spus că nu numai doresc, ci chiar îl roagă, ca să le spuie de-

1) Măscărici, bufoni, flautiste, precum şi cântăreţe din chitară veniau pe la ospeţe, chemaţi şi nechemaţi, spre a înveseli pe meseni. Chiar jertfa şi rugăciunea, ce se făceau după terminarea mesei propriu zisă, erau însoţite de cântece din flaut.

2) Femeile din Atena de pe vremea lui Platon aveau o situaţie socială asemănătoare cu aceea a femeii la Turcii de astăzi.

spre ce să fie vorba. Iar Eryximachos le
grăit astfel: «Propunerea mea voi încep
ca şi Melanippe a lui Euripide [1]). Căci vo
ba ce vreau să v'o spun, nu e a mea,
a lui Fedru, care e de faţă. Căci Fedr
foarte necăjit, îmi repetă mereu următoare
observaţie: „Eryximachos, nu pricep delo
dece, celorlalţi zei, poeţii le-au cântat câ
tece de cinste şi preamărire, lui Eros [2]) îns
care e un zeu atât de vechi şi aşa de mare
din câţi poeţi au fost, nici unul nu i-a fă
cut niciodată vreun cântec de laudă [3]). Ş

1) *Euripide e unul din cei trei mari poeţi tragic*
ai Atenei antice din secolul al 5-lea. Intr'una di
tragediile sale, eroina Melanippe cea înţeleaptă îş
începea astfel dialogul cu părintele ei Eol: «Poves-
tea ce ţi-o spun, nu e a mea, ci auzită dela maică-
mea». Le acest vers face Platon aluzie cu cuvintele:
vorba ce vreau să v'o spun, nu e a mea, ci a lui Fedru.

2) Zeul iubirii.

3. E o observaţie interesantă şi un fenomen par-
ticular literaturii antice greceşti, că iubirea propriu
zisă are un rol aproape disparent în capodoperele
acestei literaturi, în vreme ce literaturile medievale
şi moderne majoritatea covârşitoare a operelor lite-
rare tratează feluritele înfăţişări şi probleme ale iu-
birii. Motivul acestei particularităţi a literaturii cla-
sice antice nu poate fi numai starea socială a femeii,
căci aceeaşi stare socială, sau poate chiar mai rea, o
are femeia şi la popoarele orientale, fără ca iubirea
să fie atât de isgonită din literaturile lor.

dacă vrei, uită-te numai la străluciţii noştri sofişti [1]), câţi au scris până şi în proză laudele lui Ercule [2]) şi ale altor eroi, precum a făcut de pildă strălucitul Prodicos [3]). Şi de aceasta încă nu mă minunez aşa de mult, dar mă mir că am dat în sfarşit peste o carte în care sarea era lăudată în chip minunat pentru folosul ce ni-l aduce [4]). Şi

1) Sofiştii sânt filosofii cari formează în filozofia antică, trecerea dela filozofii materialişti la filozofia lui Socrate şi Platon. Mai pe larg, despre sofişti, vezi introducerile mele la Platon: Apologia şi Criton, apărute în Biblioteca pentru toţi, N-rele 1034–38.

2) Hercule, greceşte Heracles, fiul lui Zeus (Joe), un erou legendar, vestit prin vitejia sa cea mare.

3) Unul din cei mai de seamă sofişti din secolul al 5-lea. S'a ocupat în deosebi cu sinonimica. A scris despre Ercule ajuns la răspântiile, o legendă ce ne-a transmis-o Istoricul Xenofon. Ercule ajuns la crucile drumului, nu ştie încotro să apuce, la dreapta sau la stânga. O femeie îi arată calea aspră a virtuţii şi vitejiei, alta îl îndeamnă să apuce pe cea netedă şi uşoară a plăcerilor. Ercule se hotărăşte pentru calea virtuţii.

4) Sofiştii din secolul al 5-lea şi al 4-lea au început a scrie în proză cuvinte de laudă şi dojană, din cari se puteau scoate pentru orice prilej asemănări şi figuri, devenite tipice. Aceste cuvântări erau scrise mai întâi la adresa eroilor legendari. Mai târziu, sofiştii mai puţini talentaţi, în setea lor după originalitate, scriau cuvântări de acestea despre lucrurile cele mai neaşteptate. Astfel retorul Policrate a scris cuvântări de laudă despre şoareci, oale, cuiburi ş. a. La acesta, se vede că se gândeşte aici şi Platon (Hug).

multe alte lucruri de felul acesta erau lă
date şi premarite în cartea aceea. Nu
deci lucru straşnic, că oamenii îşi dau a
tâta silinţă să laude astfel de lucruri, p
Eros însă nimeni n'a încercat însă să-l pr
mărească aşa, precum s'ar cuveni» !? A
ceste vorbe ale lui Fedru cred că sunt bin
întemeiate. Deaceea pe de-o parte aş do
să-i ajut şi să-i fac pe *plac, iar pe* d
altă parte cred că ar fi potrivit, ca, d
astă dată, noi câţi suntem aici de faţă, s
preamărim pe zeul iubirii. Şi dacă sunteţi şi
voi de aceeaş părere, cred că am avea de-
stulă petrecere, stând numai de vorbă. Căci
fiecare din noi îi va ţinea lui Eros câte un
cuvânt de laudă, pe cât se poate de fru-
mos, şi anume, începând, dela stânga spre
dreapta, cu Fedru, pentrucă el şeade pe
locul dintâi şi, tot odată, e şi tatăl acestei
idei".

— „Eryximachos", zise atunci Socrate, „nu se va găsi nimeni care să fie împotriva propunerii tale! Şi nici eu nu mă pot împotrivi, deoarece trebuie să vă spun că eu unul nu mă pricep decât la treburi de ale

iubirii; şi nici Agaton nu va avea nimic de obiectat şi nici Pausania şi nicidecum Aristofan, care îşi închină doară toată munca sa zeilor Dionysos şi Afrodita [1]). Nimeni din câţi îi văd aici nu are nici o obiecţiune, cu toate că pentru noi cari suntem cei din urmă nu e lucru aşa de uşor. Ci, dacă cei de dinaintea noastră vor vorbi frumos şi destul de bine, aşa ca să fim mulţumiţi, atunci ne va fi de ajuns [2]). Dar, într'un ceas bun! să înceapă Fedru şi să-l preamăriască pe Eros".

Şi atunci cu toţii, într'un glas, au fost de aceeaş părere ca şi Socrate. Şi de toate câte le-a vorbit fiecare din ei, mi-a spus Aristodem că nu-şi aduce aminte; şi nici eu nu-mi aduc aminte de tot ce mi-a povestit el. Totuş ceeace cred că e mai însemnat, precum şi cuvântările care mi se par mai deosebite, acelea vi le voi spune vouă.

1) Aristofane e cel mai strălucit scriitor de comedii din anticitate. Iar zeul teatrului din Atena era Dionysos, care tot odată era şi zeul vinului. Şi fiindcă iubirea e nedespărţită de vin, e amintită şi zei a iubirii. Aristofane îi închină munca sa de scriitor dramatic (Hug).

2) Adică nu va fi nevoie să vorbească toţi.

B. Cuvântarea lui Fedru

VI.

Astfel, cel dintâi, îmi povesti Aristodem
că a vorbit Fedru, începând cam astfel:
„Eros este, nu numai între oameni, ci
între zei, un zeu mare şi *minunat, în mult*
privinţe, dar mai ales în ce priveşte începu
turile lui. Căci e doară ceva deosebit s
...i dintre cei mai vechi zei. Şi aceasta
un lucru dovedit! Căci Eros n'are părin
...i nimeni, nici un scriitor şi nici un poe
nu ni-i numeşte, ci Hesiod[1]) spune num
că la început era haosul

Iar după aceea
Dimpreună cu largul pământ se ivi
[Iubirea.

1) Hesiond e un poet etic – didactic din Ascra
Beoţia. A trăit probabil în veacul al 8-lea înainte
Hr. Sub numele lui ni s'au păstrat două ssrieri,
poesie epică: Theogonia, adică *Geneoalogia zeil*
şi una didactică: *Lucruri şi Zile.*

Va să zică spune că, după haos s'a născut pământul şi *Iubirea.*

Iar Parmenide[1]) în epopeia sa despre facerea lumii, spune:

Cel dintâi dintre zei născocitu-s'a zeul iubirii.

Şi de aceeaş părere ca şi Hesiond e şi Acusilaos[2]). Astfel, din mai multe părţi, se spune, în unanimitate, că Eros e dintre cei mai vechi zei. Şi fiind cel mai vechi zeu, ne şi aduce cel mai mare bine. Căci eu unul n'aş putea şti un bine mai mare, pentru un om, chiar la începutul tinereţii sale, decât un prieten iubit. Căci celui ce doreşte să ducă o viaţă cinstită şi frumoasă, nimic, nici rudele, nici măririle, nici averea nu-i pot da aşa de bine ca iubirea, un principîu care să-l conducă toată viaţa sa. Ce fel de principiu e însă acesta? E ruşi-

1) Filozof grec din veacul al 5-lea înainte de Hr. Nu ni s'au păstrat decât mici fragmente din poemele sale filozofice.

2) Un logograf din Beoţia de pe la jumătatea a doua a veacului al 6-lea înainte de Hr. Logografii au fost cei dintâi istorici greci, cari nu făceau încă nici o deosebire între legendă şi istorie adevărată. Acusilaos e dealtfel foarte puţin cunoscut.

nea faţă de lucrurile cele rele şi urâte şi dragostea de cele bune şi frumoase! Şi fără de aceasta e cu neputinţă, ca o ţară sau vreun particular să facă vreo ispravă mare şi frumoasă.

Eu deci spun că cel ce iubeşte, se necăjeşte cel mai mult, dacă cel iubit de el l-ar vedea făcând vre-o faptă urîtă sau dacă ar băgă seamă că suferă vreo nedreptate, fără a se apăra, fiind laş. Şi nici dacă tatăl său l-ar vedea, sau vreun prieten sau alt cineva, nu l-ar durea, aşa de mult. Şi acelaş lucru îl vedem şi la cel iubit, că se ruşinează cel mai mult de cei cari îl iubesc, dacă-l văd făcând vreun lucru de ruşine.

Dacă ar fi deci cumva cu putinţă, ca să faci un stat sau o oaste numai din oameni ce se iubesc întreolaltă, atunci nu se poate să fie un trai mai frumos şi mai buu decât traiul dintre ei, când s'ar feri mereu de tot ce-i ruşinos şi ar năzui pe întrecute la tot ce-i frumos. Şi o astfel de oaste, luptând la un loc, ar fi in stare, numai puţini fiind, să birue de-a dreptul lumea întreagă. Căci

un bărbat care iubeşte, mai bine ar voi să-l vadă lumea întreagă, decât să fie văzut de cel iubit, cum îşi lasă postul şi aruncă arma; şi cu siguranţă că mai bine ar voi să moară, nu numai odată, ci de mai multe ori, decât să facă aşa ceva. Dar mi-te încă să-şi părăsiască pe cel iubit sau să nu-i vie în ajutor la primejdie!—Cu siguranţă că nimeni nu poate fi atât de rău, pe care nici chiar Eros să nu-l poată umplea de vitejie, aşa încât să fie tot aşa de bun ca şi cel mai viteaz din fire[1]). Şi dacă Homer[2]) spune că pe unii eroi un zeu îi umple câteodată de mult curaj, fără multă vorbă trebuie să o spun şi despre Eros că le dă curaj şi vitejie celor cari iubesc.

VII.

Şi numai cei ce se iubesc sunt gata să moară chiar unul pentru altul; şi vreau să spun că nu mai bărbaţii, ci şi femeile. Şi

---

1) Iubirea face şi din fricos viteaz mare, când trebue să se arate în faţa celui pe care-l iubeşte.

2) Homer nu odată îi face pe eroii săi din Iliada şi Odiseia să fie încurajaţi de zei. Astfel în Iliada, cântul al X-lea, v. 482 XV 262, Odiseia IX, 381.

că într'adevăr e aşa, ne mărturiseşte îndeajuns la noi, Elinii, Alcestis[1]), fiica lui Pelias, căci numai ea singură a voit să moară pentru bărbatul ei, deşi acesta avea şi tată şi mamă! Şi chiar pe aceştia i-a întrecut aşa de mult prin dragostea ce i-a însuflat-o zeul iubirii, încât a arătat în chip vădit că părinţii sunt streini de fiul lor şi că sunt, numai după nume, înrudiţi. Şi făcând ea acest lucru, nu numai oamenii, ci chiar şi zeii au văzut că a făcut o faptă aşa de frumoasă, încât, plini de bucurie, i-au dat înapoi sufletul din lumea cealaltă. Şi cu toate că mulţi au făcut multe fapte frumoase şi vestite, totuş, puţini de tot sunt cei vreo câţiva cărora zeii le-au făcut această cinste să-şi capete înapoi viaţa. Astfel chiar şi zeii cinstesc foarte mult zelul şi virtutea în iubire.

1) Alcestis a fost soţia regelui Admat din Fere în Tesalia. Deoarece Admet nu invitase la nunta sa pe zeiţa Artemis din Fere, trimise aceasta în odaia-i de dormit doi şerpi. Astfel Admed trebuia să moară. Zeiţele morţii, anume Moirele, declarară că-l vor lăsa în viaţă, dacă se va găsi alt-cineva să moară în locul lui. Atunci tânăra-i soţie se oferi de bunăvoie, când a văzut că bătrânii părinţi ai soţului ei mai stau pe gânduri.

Pe Orfeu[1]) însă, fiul lui Oiagros, l-au trimis înapoi din Hades, fără să isprăviască ceva, căci i-au arătat numai umbra soţiei sale, iar pe ea însăşi, după care se dusese, nu i-au dat-o, pentrucă s'a arătat laş, ca un cântăreţ din liră ce era, şi n'a avut curajul să moară din iubire, precum a făcut Alcestis, ci a căutat să între în Hades pe furiş, trăind încă. Şi deaceea zeii l-au mai pedepsit, făcându-l să moară de mâna unor femei. Pe Achil[2]) însă, fiul Tetidei, l-au

1) Orfeu e un cântăreţ legendar. Soţia sa Euridice fu muşcată de un şarpe veninos şi trebuia să moară. Cu cânteeul lirei sale minunate îmblânzi pe Cerber, câinele cu trei capete, care păzia intrarea în Hades! Pluto şi Persofone, zeii lumii celeilalte, fură aşa de înduioşaţi de căntecul de jale al lui Orfeu, că se înduplicară a-i da înapoi soţia, cu condiţia să nu se uite înapoi, până va ieşi pe lumea astălaltă. Orfeu nu se putu răbda; se uită înapoi şi întinse braţele după umbra soţiei sale ce-l urma. Şi atunci aceasta dispăru. Orfeu muri apoi ucis de nişte femei din Tracia, acestea fiind supărate, că minunatul cântăreţ, de durere după soţia sa. umplea cu dispreţ pe toate celelalte femei. După altă tradiţie, ar fi fost ucis de preotesele lui Dionysos, zeul vinului, pentrucă s'ar fi împotrivit cultului ce i se aducea acestui zeu.

2) Achil a fost cel mai viteaz erou grec din câţi au luptat în jurul Troaei. Lui i se prorocise că de nu va lua parte la luptele din jurul cetăţii asediate, va ajunge, rămânând acasă până la adânci bătrâneţe,

cinstit şi l-au trimes în insula fericiţilor, deoarece a voit mai bine să vie intr'ajutor şi să răsbune pe Patroclu, de care era iubit, şi, după moartea lui chiar, să moară şi el, deşi auzise dela maică-sa că, de nu-l va omorî pe Ector, se va întoarce acasă şi va ajunge la adânci bătrâneţe, iar de-l va ucide, va muri şi dânsul. Deaceea, plin de admiraţie şi bucurie, l-au şi cinstit zeii cu deosebire pe el, pentrucă a ţinut aşa de mult la prietenul de care era iubit... Căci e drept că zeii răsplătesc *virtutea arătată* în iubire *din partea celui ce iubeşte.* Dar se minunează *şi se bucură şi răsplătesc* mai mult *încă, atunci când cel* ce e iubit ţine mai *mult la cel de* care e iubit, decât atunci *când cel ce iubeşte* ţine mult la cel iubit. *Căci mai divin* e cel ce iubeşte decât cel iubit, deoarece acela e inspirat de dumnezeire.

---

de altfel va cădea în luptă, ceeace s'a şi întâmplat. Prietenul său Patroclu pe care-l trimise, îmbrăcat în zalele sale, înt'ru ajutor Grecilor fu ucis de Ector, cel mai viteaz erou din Troaia. Când auzi Achil vestea aceasta, deşi supărat pe Greci că i se luase o sclavă ce i se cuvenia ca pradă de război, se duse în luptă şi ucise pe Ector, răsbunându-şi prietenul. Mai târziu cade şi el însuşi în luptă.

Deaceea zeii l-au şi răsplătit mai bine pe Achil decât pe Alcestis, lăsându-l în insulele fericiţilor.

Şi astfel, eu unul spun că Eros e nu numai cel mai vechi şi mai onorat dintre zei, dar e şi cel mai însemnat şi mai hotăritor în ce priveşte virtutea şi fericirea ce şi-o dobândesc oamenii, şi aici în viaţă şi dincolo după moarte".

C. Cuvântarea lui Pausania

VIII.

Despre Fedru, povesteşte Aristodem, că a vorbit cam aşa, precum v'am spus. După Fedru au mai venit alţi vreo câţiva, despre cari nu-şi mai aduce aminte ce-au vorbit. Deaceea, trecându-i cu vederea pe aceştia, mi-a povestit cuvântarea lui Pausania. Acesta ar fi vorbit aşa: „Fedru, eu cred că chestiunea n'a fost pusă bine, când s'a spus fără multă vorbă, să lăudăm şi să preamărim pe Eros. Căci dacă ar fi numai un singur Eros, atunci chestiunea ar fi fost pusă bine. Dar Eros nu e numai unul. Deaceea ar fi mai bine de hotărît mai întâi pe care trebuie să-l lăudăm. Eu deci voi încerca să îndrept această greşală, stabilind mai întâi pe care Eros am să-l laud, şi după aceea abia voi căuta să-l laud aşa, după cum se cuvine să fie lăudat.

Ştim cu toţii că Afrodita [1]) nu ne-o putem închipui fără Eros. Şi dacă Afrodita ar fi numai una, atunci şi Eros ar fi numai unul. Fiind însă două Afrodite, trebuie numai decât să fie şi doi Eros. Şi cum să nu fie două zeiţe Afrodite? E doară una mai veche, fiica fără de mamă a lui Uranos [2]), care se şi numeşte cea cerească. Şi cealaltă mai tânără, fiica lui Zeus şi a Dionei, care se mai numeşte cea vulgară [3]). Trebuie deci ca şi un Eros, şi anume acela care e soţul de ajutor al acestei Afrodite, să fie numit cu drept cuvânt, *cel vulgar*, iar cellalt, *cel ceresc*.

E drept că trebuie să lăudăm pe orice zeu, totuş trebuie să încercăm a spune ce calităţi are fiecare din aceştia amândoi. Orice faptă, adică, ea de sine însăşi, nu e nici frumoasă, nici urîtă. Aşa, de pildă,

---

1) Afrodita, latineşte Venus, e zeiţa iubirii prin excelenţă, în vreme ce Eros e mai mult zeificarea simţământului nostru care e iubirea.

2) Zeul cerului.

3) Platon simbolizează aici cele două manifestări ale iubirii omeneşti şi anume cea nobilă, ideală prin Afrodita şi Eros cel ceresc, iar cea trupească prin Afrodita şi Eros cel comun.

ce facem noi acuma, fie că bem sau cântăm sau stăm de vorbă, nimic din toate acestea nu e frumos de sine, ci numai prin felul cum e făcut, aşa e! Dacă se face într'un chip frumos şi cumsecade, atunci e ceva frumos, iar dacă e făcut rău şi cum nu se cuvine, atunci e ceva urît. Aceeaşi se poate spune şi despre iubire! Deci, nu oricare Eros e frumos şi vrednic de laudă, ci numai acela care ne îndeamnă să iubim într'un *chip frumos şi cinstit.*

IX.

Acel Eros, care însoţeşte pe Afrodita *cea vulgară, fiind* şi el cu adevărat vulgar, *face ce apucă.* Şi acest Eros e acela, după *îndemnul căruia* iubesc oamenii cei răi. *Şi aceştia* iubesc mai întâi, la fel, fetele *ca şi băieţii,* iubind mai mult trupul decât sufletul acelora pe cari îi iubesc. Apoi caută să iubiască, pe cât se poate, fiinţe brudii cari gândesc mai puţin, uitându-se numai la satisfacerea dorinţei lor, fără să le pese, dacă e frumos şi cinstit sau nu.

Deaceea şi fac aceştia, la întâmplare şi pe apucate, şi fapte bune şi fapte rele, fără nici o deosebire. Căci iubirea lor purcede dela o zeiţă cu mult mai tânără decât cealaltă Afrodită, dela o zeiţă care s'a născut şi din parte femeească şi din parte bărbătească[1]). Cealaltă iubire însă porneşte dela Afrodita cea cerească, o zeiţă care, la naşterea ei, a avut parte numai de parte bărbătească şi nu şi de cea femeiască;[2]) apoi e cu mult mai bătrână şi lipsită de orice destrăbălare şi trufie . . . .
. . . .

Şi cum e legea şi obiceiul ţării în privinţa iubirii în celelalte oraşe, e uşor de înţeles, căci e simplu şi unic. La noi însă în Atena e mai greu şi mai încurcat. In Elis[3]) şi Beoţia[4]) bună oară şi în alte locuri, unde oamenii nu sunt oratori buni

1) Fiind fiica lui Zeus şi a Dionei.
2) Fiind fiica fără de mamă a lui Uranos.
3) Partea de nord-vest a Peloponesului (Morea).
4) In Grecia de mijloc.

şi iscuiţi, legea şi obiceiul ţării hotărăşte fără multă vorbă, că e frumos să dai ascultare celor ce te iubesc. Şi cu greu s'ar găsi cineva, fie bătrân sau tânăr care să spue că este urât. Cred că deaceea ca să nu aibă de lucru, când ar încerca să câştige cu vorba pe cei cari îi iubesc, deoarece ei nu sunt în stare să vorbiască cu iscusinţă[1])

In multe locuri din Ionia, ca şi pe aiurea, pe unde Elinii *locuesc sub stăpânirea* barbarilor[2]), se *crede că e un* lucru urât. *Căci barbarii, din cauza* domniilor absolute, *spun că e urât,* ca bărbaţii să se *imprieteniască* sau să fie iubitori de discuţii filazofice şi de exerciţii gimnastice[3]). *Căci nu prea cred să* fie de folos celor

---

1) In Elis şi Boeţia oamenii erau greoi la vorbă, nu erau oratori. Ca să-l câştigi pe cineva pentru iubirea ta, ai nevoe de cele mai multe ori de multă elocvenţă. Neavând-o, spuneau că cel iubit să asculte fără multă vorbă de cel ce-l iubeşte şi astfel s'a desvoltat în privinţa aceasta, la ei şi obiceiul pământului şi legea.

2) Perşii

3) Gimnastica era în mare cinste la Greci-antici şi forma o parte hotăritoare în educaţia tineretului.

ce stăpânesc, ca în mintea celor stăpâniţi să răsară idei măreţe sau să se lege între-olaltă prietenii şi legături puternice[1]). Şi prietenii puternice, precum şi multe altele, le formează mai ales iubirea. Aceasta au văzut-o şi tiranii de aceia. Căci iubirea lui Aristogeiton câştigând prietenia puternică a lui Harmodios au pus capăt domniei tiranilor[2]).

Prin urmare, acolo unde se crede că e urît să asculţi de vorbele celor ce te iubesc, de vină e răutatea celor ce cred şi hotărăsc astfel; şi anume pe de-o parte ambiţia lacomă a celor ce stăpânesc, iar pe de altă parte laşitatea şi lipsa de curaj a celor ce se lasă stăpâniţi. Acolo

---

1) Căci din acestea se desvoltau adesea cluburi politice cari căutau să răstoarne stăpânirile absolute.

2) E vorba de tirania înfiinţată în Atena de Pisistrat, în veacul al 7-lea înainte Hr. Pe unul din urmaşii lui îl uciseră prietenii, legaţi printr'o iubire strânsă, cari au fost Aristogeiton şi Harmodios, fiindcă tinanul încercase să-l jignească pe Harmodios.

Tiran în anticitate, însemna usurpător al unei domnii la cari după constituţie, nu avea nici un drept. Mulţi tirani au fost de altfel stăpânitori buni şi blânzi.

însă, unde, fără multă vorbă, se spune c
e frumos să asculţi, de vină e mintea tră
davă şi puţin a celor ce cred astfe

Aici în Atena însă e, în această p
vinţă, cu mult mai frumos decât în al
părţi, numai, precum i a spus şi mai î
nainte, nu e aşa de uşor de înţeles.

X.

La noi adică, se crede că e mai fru
mos să iubeşti de faţă decât în ascuns
şi să iubeşti, mai ales, pe cei mai nobi
şi mai buni, chiar dacă sunt şi mai urî
decât alţii. Şi apoi de necrezut sunt în
demnurile din partea tuturora pentru ce
care iubeşte, şi anume aşa ca şi când n'a
face nimic ceva urât. Şi dacă reuşeşte, se
crede că e un lucru frumos, iar dacă nu
i se ţine de rău. Şi la încercările sale
legea şi obiceiul ţării noastre dă voe
celui care iubeşte, să facă lucrurile cele
mai minunate şi încă să fie lăudat pentru
ele, pe care, dacă le-ar face cu alt scop,

urmărind şi voind să dobândiască alt-ceva, apoi s'ar alege cu cea mai mare ruşine. Căci dacă ar voi cineva să dobândiască dela altul avere sau vreo slujbă sau altă mărire ceva, făcând astfel, precum fac cei ce iubesc faţă de cei iubiţi, rugându-se ferbinte şi căzându-le la picioare, jurându-se şi dormind pe suv uşile lor, fiind gata să-i slujiască, precum nici un sclav n'ar voi, atunci l-ar opri dela astfel de fapte şi prietenii şi duşmanii lui, unii mustrându-l că e un linguşitor fără nici o demnitate, iar ceilalţi fugărindu-l cu ruşine. Pentru cel ce iubeşte însă e chiar frumos oarecum să facă toate acestea, iar legea şi obiceiul pământului îi dau voe să le îndepliniască fără frică de nici o ruşine, ca şi când ar săvârşi o faptă prea frumoasă. Şi ce e mai straşnic, e că, precum cred cei mulţi, numai celui ce iubeşte îi iartă zeii, dacă nu se ţine de jurământul ce l-a făcut. Căci jurământul din dragoste, spune poporul, că nu e jurământ.

Şi astfel, şi zeii şi oamenii, au dat ce-

lui ce iubeşte toată libertatea, prec
spune şi legea şi obiceiul pământului
aici. Prin urmare, gândindu-te la toate
cestea, ai trebui să crezi că în oraşul a
sta se socoteşte ca ceva prea frumos
iubeşti şi să răspunzi la iubirea celor
te iubesc.

Când vezi însă pe de altă parte că p
rinţii celora cari sunt iubiţi le pun p
vighetori, cari să nu-i lase să stea
vorbă cu cei de cari sunt iubiţi, şi
prietenii şi tovarăşii lor de vârstă le
observaţii, dacă văd că se întâmplă a
ceva, şi că nimeni dintre cei mai bătr
nici nu-i opresc pe aceştia, nici nu-i cear
că n'ar avea drept cu observaţiile lo
atunci îţi vine să crezi din nou că pe ai
e obiceiul, ca acelaş lucru să fie soco
drept foarte urît.

Eu însă cred că chestiunea e aşa: N
se poate judeca fără multă vorbă, ci, pre
cum am spus, şi la început, nici o faptă
prin sine însăşi, nu e nici frumoasă, nic
urîtă, săvârşită însă într'un chip frumos
e frumoasă, iar săvârşită întrun chip urî

e urîtă. Prin urmare, e urât să te dai
în chip necinstit unuia care în chip cin-
stit unuia care e cinstit. E rău însă şi
necinstit acela care face dragoste în chip
vulgar, iubind mai mult trupul decât su-
fletul. Şi dragostea acestuia e şi schim-
băcioasă. Căci de îndatăce trupul pe care-l
iubia, începe a se veseji, şi dragostea lui
sboară în altă parte, mulţime mare de
cuvinte şi de făgădueli rămânând de ru-
şine.

Cel ce iubeşte însă un suflet cu un
caracter bun şi cinstit, acela rămâne cu
credinţă toată viaţa sa, căci s'a făcut una
cu ceeace rămâne neschimbat. Şi pe a-
ceştia doi, obiceiului pământului şi legea
ţării noastre voeşte să-i pue la încercare,
bine şi temeinic. Deaceea pe cel ce iu-
beşte îl îndeamnă să fie stăruitor, iar pe
cela ce e iubit, să se păziască, orânduind
astfel ca şi o luptă de întrecere şi punân-
du-i la încercare, ca să se vadă în sfârşit
cum e cel ce iubeşte şi cum e cel ce e
iubit. Şi tot din aceeaş cauză, se crede
că e ceva urît să te dai repede prins

de cel ce te iubeşte, deoarece atunci
soseşte timpul, despre care se crede
multe le pune la încercare şi le alege
Apoi tot aşa se crede că e urît şi-i
pe plac celui ce te iubeşte, din ca
banilor sau din cauza slujbelor şi a
ririlor, când ameninţându-te te speri
nu eşti destul de tare, sau ademenindu
prin bani şi slujbe nu le dispreţui
Căci nimic din toate acestea nu e
destul de sigur şi nici nu rămâne
schimbat, şi încă pe deasupra, din aces
nu isvorăşte niciodată o dragoste şi
prietenie nobilă şi aleasă!

Prin urmare, potrivit cu legea şi ob
ceiurile noastre, o singură cale rămâ
deschisă celui ce e iubit, dacă voeşte
se dea, într'un chip frumos şi cinstit, du
placul celuia de care e iubit. Căci precu
cei se iubesc pot să fie de voia lor, ca
nişte robi, când slujesc celor pe cari
iubesc, fără ca să li se spuie că sunt ni
linguşitori fără ruşine, tot aşa şi pent
cei ce sunt iubiţi rămâne o singură ca
deschisă, ca să slujiască de bună voi

celor de cari sunt iubiţi, fără să li se socotiască drept ruşine: *Anume când slujesc pentru dobândirea virtuţii.*

XI.

Căci la noi legea şi obiceiul pământului hotărăsc [să nu fie o faptă ruşinoasă şi nici o linguşire josnică, dacă cineva, de bună voie, se hotărăşte să iubiască şi să slujiască pe cineva, crezând că acesta îl va face mai bun, fie în privinţa înţelepciunii, fie în privinţa altei virtuţi oarecare.

Şi acum deci, ceeace hotărăşte legea şi obiceiul nostru, pe de-o parte cu privire la cel ce iubeşte pe cineva, iar pe de altă parte cu privire la cel ce caută să dobândiască înţelepciune sau altă virtute, trebuie îmbinat, dacă e vorba să se poată spune că e o faptă frumoasă, ca cel iubit să răspundă la iubirea celui de care e iubit. Căci atunci, când cel ce iubeşte şi cel ce e iubit s'au învoit, ştiind fiecare ce se crede despre amândoi, şi anume des-

pre unul că face bine, dacă face orice pe care-l iubeşte şi care răspunde la birea lui, iar despre cellalt că poate facă cu tot dreptul orice celui de ca făcut mai bun şi mai înţelept; apoi pre unul că e în stare să ajute pe ce ca să se facă mai cuminte şi mai cu tute, iar despre cellalt că doreşte să bândiască învăţătură şi înţelepciune; urmare, când aceste două puncte ale şi obiceiului nostru se întâlnesc în ac caz, atunci se poate spune că e frumo cel iubit să răspundă la iubirea celui care e iubit, altfel nu! Si atunci, c de se înşală, nu sufere nici o ruşine. altcum întotdeauna, se alege cu ruş fie că se înşeală, fie că nu. Căci dacă neva răspunde la iubirea cuiva în vede banilor, pentrucă e bogat, la urmă î se înşeală, neprimind nimic, fiindcă ie la iveală că cela ce l-a iubit, e sărac, atu ruşinea e aceeaşi. Căci un astfel de om va gândi fiecare — s'a arătat în deaju că, pentru ban, e în stare să facă ori orişice. Şi asta nu e frumos! Dacă în

neva răspunde la iubirea cuiva, pentrucă bun şi vrednic, dorind să se facă şi el mai bun prin iubirea aceluia, şi la urmă se înşeală, fiindcă iese la iveală că acela un rău şi nu are nici o virtute, atunci totuş s'a înşelat într'un chip frumos şi cinstit. Căci cât îl priveşte pe acesta, va gândi fiecare că a dat o dovadă vădită că, pentru virtute, e gata să facă oricui orişice, numai să se poată face mai bun şi mai vrednic. Şi aceasta e cât se poate de frumos. *Astfel e un lucru prea frumos să răspunzi*, **din cauza virtuţii**, *la iubirea celui ce te iubeşte.*

Aceasta 'e iubirea care purcede dela zeiţa cea cerească, fiind şi ea însăşi cerească şi de mare preţ, şi pentru stat şi pentru fiecare om în deosebi, doarece sileşte şi pe cel ce iubeşte, ca şi pe cel ce e iubit, să se îngrijiască mult şi bine, ca să fie cu virtute. Toate celelalte iubiri pornesc dela cealaltă zeiţă, care e Afrodita cea vulgară.

„Fedru”, spuse Pausania în sfârşit, „aceasta e contribuţia mea pe care o dau

şi eu, pe cât pot pe nepregătite, pe[...] pıeamărirea lui Eros".

Pausania pauzând — căci aşa mă[...] vaţă sofiştii[1]) să vorbesc cu cuvinte[...] au sunete la fel — mi-a provestit Ar[...] dern că-i venia rândul lui Aristofane[...] vorbiască. Pe acesta însă, fie că m[...] case prea mult sau din altă pricină o[...] care, îl apucă tocmai atunci un sughiţ[...] şi-i era cu neputinţă să grăiască; ci sp[...] nnmai: „Eryximachos" — căci mai în[...] *de el şedea doctorul Eryximachos* — *trebuie acum sau să faci ceva să*[...] *treacă sughiţul sau să vorbeşti în lo*[...] *meu, până ce-mi va trece*". = Şi Ery[...] *machos îi răspunse*: „Dar le voi face[...] *amândouă! Voi* vorbi eu în locul tău, [...] *tu într'al* meu, dupăce te va lăsa sugh[...] *ţul. Şi în vreme* ce voi vorbi, opreşte[...] *mereu respiraţia mai mult* timp. Şi de[...] *va lăsa, bine! Iar* de nu, fă gargară c[...]

---

1) *Sofiştii* ţineau şi cursuri de retorică, învăţân[d] pe şcolarii lor întrebuinţarea feluritelor figuri. Ve[zi] pag. 29, nota 1.

[...]pă. Iar dacă sughiţul tău e îndărătnic de pe[...]t, apoi gâdilă-ţi nasul cu ceva şi strănută! [...]ă ştii că-ţi trece numai decât, dacă vei [f]ace aceasta de două, trei ori, de ţi-ar fi sughiţul cât de rău". — „Vorbeşte deci [n]umai!" grăi atunci Aristofane, „iar eu voi [f]ace precum mi-ai spus".

D. Cuvântarea lui Eryximachos

XII.

Eryximachos a vorbit astfel: „Pausania a pus foarte bine chestiunea în cuvântarea sa, de încheiat, însă n'a încheiat-o destul de bine! Deaceea cred că [e] nevoie să încerc eu să fac cuvântării lui o încheiere. Căci de împărțit, cred că [a] împărțit foarte bine, spunând că Eros [e] de două feluri! Dar că Eros stăpânește nu numai sufletele oamenilor, când e vorba de cei frumoși, ci și orice, când [e] vorba de multe alte lucruri; și anume că e stăpân atât pe trupurile tuturor ființelor ce trăesc, cât și pe totul ce răsare din pământ și într'un cuvânt, pe totul ce există, cred că arată meseria mea de doctor. Și tot ea mi-a arătat ce zeu mare și minunat e acesta și cum își întinde

stăpânirea asupra tuturor lucrurilor, fie omenești sau divine!

Și mai întâi voi începe cu medicina, ca să și dau meseriei mele cinstea cuvenită. Firea trupului e adică așa, încât euprinde în sine aceste două feluri de Eros. Căci ceeace e sănătos în trupul omenesc și ceeace e bolnav, sunt doară de sine înțeles două lucruri deosebite și neasemenea; și lucrurile neasemenea doresc și iubesc lucruri deosebite. Alta e iubirea ce o are partea cea sănătoasă din trup, și alta e iubirea pe care o arată partea cea bolnavă. Și astfel, precum a spus Pausania adineori că e frumos să ascu'ți de iubirea celor buni dintre oameni, iar de a celor destrăbălați e urît, tot așa e și cu trupul oamenilor. De ce e bun și sănătos în fiecare trup, e frumos să asculți, ba chiar trebuie să-i faci pe plac. Și lucrul acesta îl face medicina. De ce e rău însă și bolnav, e urît să asculți și trebuie se știi a i te împotrivi, dacă e vorba ca cineva să fie: un doctor bun. Căci *medicina* — ca să-i dau o definiție

sumară şi esenţială — *este ştiinţa de*
pornirile de iubire ale trupului în ce
veşte umplerea şi deşertarea[1]) *lui.* Ş
cela care e în stare să cunoască, cum
cade, pornirea cea bună de iubire în
vinţa aceasta şi cea rea a trupului, ac
e un cunoscător foarte bun în ale med
nei. Iar acela care ştie să facă astfel,
o pornire de iubire să ia locul celeila
şi care se pricepe să dea trupului p
nirea care nu o simte, şi ar trebui
aibă, şi să i-o ia pe aceea pe care o a
şi nu-i trebueşte, acela e în practică
doctor bun. Căci el trebuie să fie în sta
părţile din trup ce se duşmănesc foar
să le împrieteniască, aşa încât să se i
biască întreolaltă. Se duşmăneşte în
foarte şi nu se sufer de loc, ceeace e
totul contrar: răceala cu căldura, amărea
cu dulceaţe, uscatul cu umezeala şi toa
de acest fel. Şi precum spun poeţii ca
sunt de faţă[2]) şi după cnm cred şi eu, stră

1) Cu termeni ştiinţifici de azi am spune asimila-
rea şi secreţiunile.

2) Agaton şi Aristofane.

bunul nostru Asclepios[1]) înţelegând să dea acestor rivalităţi iubire şi bună înţelegere întreolaltă, a întemeiat arta noastră care e medicina.

Prin urmare, întreaga medicină, spun eu ca şi gimnastica şi agricultura, este cârmuită de acest zeu, care e Eros.

Cât despre muzică, trebue să vadă fiecare, dacă cugetă numai câtuşi de puţin, că e tot aşa ca şi cu celelalte arte şi meserii. Şi acest adevăr, pare-mi-se că vrea să-l spuie şi Eraclit[2]), dar cuvintele sale nu sunt destul de lămurite. Căci el spune că universul unic, deşi înduşmănit şi plin de rivalităţi, totuş e una cu sine însuşi, ca şi alcătuirea armonică a arcului sau a lirei. E însă cu totul nepotrivit să spui

1) Asclepios, uo erou legemdar, mai tar«iu venerat ca zeu, era întemeietorul medicinei. Toţi medicii din anticitate căutaiu să arate că îşi trap originea dela acest zeu. O dovadă că medicina se practica din tato în fiu, fiind meserla rezervată anumitor familii.

2) Eraclit e un mare filozof din anticitate, de pe la sfârşitul veacului al 6-lea. Esenţa filozofiei sale e că *nimic nu este, ci totul e în devenire.* Eryximachos îi face o critică nedreaptă şi cam confuză. (Hug-p. 77).

că armonia e îndușmănită sau că e î
càtuită din rivalități cari se dușmăne
încă. Dar poate a vroit să spue că a
monia o face arta muzicii din tonuri î
nalte și joase, cari mai întâi sunt riva
mai apoi însă unite și împrietenite. Că
o armonie din tonuri înalte și joase, c
sunt încă îndușmănite, nu poate fi. Că
armonia este un acord, iar acordul es
o unire oareșcare. E cu neputință în
să fie o unire între lucruri îndușmăni
câtă vreme se dușmănesc încă. Și să p
într'o armonie ceva îndușmănit și neîn
prietenit, nu se poate doară. Căci și ri
mul bunăoară se face din tacte repezi ș
rare, cari mai întâi sunt îndușmănite
apoi însă unite și împrietenite. Și precum
dincolo medicina, tot așa aici muzica
unește toate acestea și le împrietenește
dându-le bună înțelegere și iubire într
olaltă. Astfel și *muzica este știința de*
pre pornirile de iubire în ce privește ar
monia și ritmul. Și când e vorba, numa
în teorie, despre armonie și ritm, nu e
deloc greu să cunoști pornirile de iubire

căci atunci nici nu sunt cele două feluri de Eros[1]). Când e vorba însă să te folosești de ritm și armonie în fața oamenilor, fie că faci poezii și scrii compoziții, ceeace se chiamă activitate de poet și componist[2]), fie că execuți și cânți corect compozițiile și versurile făcute, ceeace se chiamă o educație desăvârșită, atunci e foarte greu să deosebiști pe Eros cel bun de cel rău, și trebuie să fii un bun maestru.

Căci iarăș vine vorba ca și mai înainte că trebuie să asculți și să ții seama de iubirea oamenilor cu bună rânduială, ca astfel și cei ce nu sunt încă, să se facă și ei mai buni, căci această iubire e cea frumoasă și cinstită, pornită dela cerescul

---

1) In teorie ideală fiind vorba de muzică, sub care în anticitate se subînțelegea și poezia, nu încape decât o deplină armonie, așa că de Eros cel rău (poate aici, disonanțe etc. Hug) nici nu poate fi vorba.

2) In anticitate poetul de obicei își făcea și melodia pentru poeziile sale, mai ales lirice, și câte odată debuta în fața publicului chiar el însuși, fie în teatru, fie la serbări.

Eros al Muzei Urania. Iar cellalt e E-
cel vulgar al Muzei Polymnia[1]). Şi de a-
cesta trebuie să ne folosim cu multă b-
gare de seamă, când ne adresăm lui, c
să ne putem bucura de plăcerea ce ne-
dă, fără să se producă vreo destrăbăla-
Căci aşa bunăoară şi la meseria noast-
de doctor e mare lucru să te poţi folo-
bine de dorinţele ce privesc arta culinar-
ca astfel să poţi gusta plăcarea fără fric-
de îmbolnăvire.

Prin urmare şi în muzică şi în medicin-
ca şi în toate celelalte lucruri, atât ome-
neşti, cât şi divine, trebuie să ţinem sama
pe cât se poate, de amândouă felurile de
Eros. Căci sunt amândouă peste tot locul

1) Fiind vorba de muzică, Eryximachos în locul Afroditei Urania (cerească) aminteşte muza Urania, care dealtfel e privită ca muza astronomiei, şi în locul Afroditei cele comune pune muza Polymnia, care e muza cântării în genere.

XIII.

Aşa şi orânduirea anotimpurilor e plină
de amândouă felurile de Eros. Şi dacă
răceala şi căldura umezeala şi uscatul,
despre care am vorbit adineori, se întâm-
plă de dobândesc între olaltă iubirea cea
cu bună rânduealâ, amestecându-se cu mă-
sură şi armonie, atunci e un an bun şi
atât oamenii, cât şi celelalte vieţuitoare
au parte de sănătate şi nu sufăr nici o
scădere. Când însă Eros cel fără de mă-
sură pune stăpânire pe anotimpurile anu-
lui, atunci aduce cele mai multe stricăciuni
şi pagube. Căci atunci se ivesc de obicei
molimele şi multe alte feluri de boli atât
printre vieţuitoare, cât şi printre plante.

Dar şi brumele şi grindinile şi rugina
grânelor se iveşte tot din cauza pornirilor
de iubire prea mari şi fără de măsură ce
le au aceste fenomene întreolaltă. Şi ştiinţa
despre aceste porniri după mersul stelelor'
şi schimbările anotimpurilor se numeşte
astronomie.

Dar încă şi toate aducerile de jertfă şi

toate ceremoniile care se ţin de orac
şi profeţiii — căci acestea formează le
tura dintre oameni şi zei — nu sunt
nimic decât aceeaşi străduinţă de a ţi
seama de Eros şi de a-l îndrepta. C
orice fărădelege se face de obicei atu
când cineva nu ascultă de Eros cel
bună rânduială şi nici nu-l cinsteşte
nici nu ţine seama de el la orice lu
al său, ci numai de cellalt Eros, fie
e vorba de părinţii săi cari au murit ş
trăesc, fie că e vorba de zei. Şi tocm
oracolele şi profeţiile au însărcinarea de
observa acestea şi a le îndrepta. De ace
şi sunt ele cel mai iscusit doctor al i
birii dintre zei şi oameni, deoarece cuno
pornirile de iubire ale oamenilor, in
priveşte dreptatea şi frica de zei.

Astfel, mare şi multă putere, sau m
bine zis toată puterea o are Eros între
Eros cel bun însă care le îndeplineş
toate cele bune cu înţelepciune şi cu dre
tate, acesta are şi în faţa noastră, a oam
nilor şi în faţa zeilor, cea mai mare p
tere şi ne pregăteşte toată fericirea şi n

dă putinţa să putem trăi în prietenie nu numai laolaltă, ci chiar şi cu zeii, cari sunt mai mari şi mai puternici ca noi.

Şi poate că în lauda mea asupra lui Eros, multe le-am trecut cu vederea, însă ără voia mea. Şi acum e rândul tău, Artstofane să adaugi tu, dacă am uitat ceva. Sau poate ai de gând să-l premăreşti pe zeu altcumva, atunci premăreşte-l, de vreme ce şi sughiţul ţi-a trecut!"

Şi acum povesteşte Aristodem că Aristofane luându-i cuvântul din gură, i-a întors: „Da, sughiţul mi-a trecut, totuşi deabia după ce l-am alungat cu strănutatul, aşa încât mult mă mir că partea cea cu bună rânduială a trupului[1]) doreşte astfel de sgâdiliri zguduitoare, precum e strănutatul. Căci de îndată ce am început a strănuta, sughiţul m'a lăsat pe loc". Şi atunci Eryximachos i-a răspuns: „Prieetene ia seama ce faci! Căci în loc să-ţi ţii cuvântarea, îţi baţi joc de mine şi mă sileşti astfel ca şi eu să iau seama poate

1) Aluzie maliţioasă la cuvintele lui Eryximachos din cap. XII, unde se spune că trebuie să asculţi de ce-i bun şi sănătos în trupul omenesc.

vei spune şi tu ceva cu ce să te pot râde deşi ai putea să nu dai pricină la aceasta!" —„Că bine spui. Eryximachos" îi răspunse Aristofane zâmbind. „Deaceea să fie aşa, ca şi când n'aş fi spus ce-am spus! Să nu fii deci cu mare băgare de seamă la vorbirea mea, deoarece şi aşa mi-i frică de felul cum am de gând să vorbesc, şi anume nu pentrucă aş putea spune ceva de râs, căci aceasta ar fi numai un avantaj pentru mine; şi apoi e şi ceva particular Muzei mele[1]), dar mi-i teamă să nu spun ceva ridicol" — „Aristofane", i-a întors Eryximachos, „făcând glume, crezi că vei scăpa cu obraz curat? Vezi mai bine, de vorbeşte aşa, ca şi când ai avea să-ţi dai seamă de vorbele tale! Totuş mai încolo poate, dacă voi afla de bine, te voi ierta„

---

1) Aristofane fiind scriitor de comedii.

E. Cuvântarea lui Aristofane

XIV.

Aristofane a vorbit apoi astfel: „ Eryximachos, de bună seamă că am de gând să vorbesc cam altfel decum ai vorbit tu şi Pausania! Eu unul adică socotesc că oamenii nu ştiu încă deloc cât e de mare putetea zeului Eros. Căci de-ar şti-o apoi cred că i-ar ridica temple şi altare şi i-ar aduce cele mai mărete jertfe, şi nu ca acum când nimic din toate acectea nu se intâmptă, deşi aşa ar trebui să se facă numai decât. Căci el e cel mai iubitor de oameni dintre toţi zei, el e ajutorul lor cel mai mare, el le vindecă oamenilor acelea scăderi cari vindecate fiind cu totul, ar aduce neamului omenesc cea mai mare fericire!

Deaceea voi încerca să vă desfă puterea lui, iar voi auzind să spune celorlalţi oameni!

Mai întâi trebue să vă arăt cum a neamul omenesc şi ce schimbări a ferit. Căci în vremile de demult, neam nostru omenesc n'a fost în firea lui a precum e acum, ci cu totul altfel. M înainte vreme au fost trei feluri de o meni, nu ca acum două, adică bărbaţi femei, ci mai era şi un al treilea l alcătuit din amândouă felurile de acum. Şi dela aceştia numai numele a m rămas, iar ei însuşi au dispărut cu totu Şi astfel pe atunci erau fetelei[1]), şi dup nume şi după chipul lor alcătuiţi d amândouă părţile, şi din cea bărbăteas şi din cea femeiască. Acum însă n rămas nimic de la ei decât numele, ca se întrebuinţează numai în bătae de jo Mai departe, chipul întreg al fiecărui o era rotund, cu spatele şi cu şalele ca în trun cerc. Avea apoi patru mâni şi to

1) In greceşte: androgyn, adică ermafrodiţi.

atâtea picioare şi două feţe, cu totul asemenea întreolaltă, stând pe un grumaz rotunzit. Intre amândouă feţele cari priveau în două direcţii cu totul opuse, se afla un singur cap cu patru urechi. Părţile genitale le avea fiecare de două ori, precum şi toate celelalte părţi pe cari şi le-ar putea închipui cineva în acelaş fel. De umblat, puteau umbla şi drept, ca şi astăzi, încotro ar fi dorit. Când aveau însă nevoie să alerge mai iute, atunci se dădeau repede de-a roata. Erau însă aceste trei feluri de oameni deaceea pentrucă partea bărbătească, la început, s'a născut din soare, partea femeiască din pământ, iar partea care era alcătuită din acestea amândouă, s'a nascut din lună, pentrucă şi luna are parte şi de parte bărbătească şi de cea femeiască[1]). Şi erau rotunzi şi ei şi mersul lor, pentrucă semănau părinţilor lor. Puterea şi tăria

1) Poate că de aceea, pentrucă luna apare ca ceva de mijloc între soare şi pământ. Ast. citit după Hug).

lor era straşnică şi gândurile lor m
departe, încât au încercat să atace
Şi ceeace spune Homer despre
şi Otos[1]), că au încercat să se u
cer, ca să dea jos pe zei, se spune

XV.

Şi astfel Zeus şi ceilalţi zei au st
s'au sfătuit ce să facă cu ei şi nu
ce să înceapă. Căci nu aveau cum
ucidă şi să-i prăpădească neamul lor,
nindu-i ca pe Giganţi[1])—căci atunci
fi perdut onorurile şi jertfele ce le
miau dela oameni[2]) — dar n'aveau

1) Efialte şi Otos au fost fii lui Aloens şi a
iţei Ge <pământul>. In fiecare an creşteau câte
cot în grosime şi câte un stânjen în înălţime. C
au fost de 9 ani au voit să pue munţii Pelion,
şi Olimp, unul peste altul ca să se urce în cer
dea jos pe zei. au fost ucişi însă de zeul Apo
Mai târziu au fost confundaţi cu Giganţii, alţi u
jumătaţe oameni şi jumătate balauri cari voian d
semenea să răstoarne pe zei. Zeii au avut o lu
cu ei până i-au biruit. Minunatele reliefe mari
furul ariaşului altar din Pergam <Asia Mică> rep
zintând această luptă, se află azi într'un muzeu d
Berlin.

2 După o concepţie antică fără jertfele oamenil
zeii ar fi trebuit să rabde foame.

m să-i lase să-şi facă de cap. In sfâr-
t, cu mare greu se răsgândi Zeus şi
ise: „Cred că am găsit un remediu, ca
i neamul omenesc să poată trăi mai de-
parte, dar totodată să se şi facă mai cu
bună rânduială! Căci", urmă el, „am de
gând să-l tai pe fiecare drept în două
şi astfel, pe de-o parte se vor face mai
slabi, iar pe de altă parte şi noi, zeii,
ne vom alege cu un folos mai mare, de-
oarece oamenii se vor face de două ori
mai mulţi[1]). Şi oamenii aceştia noi vor
umbla, stând drept pe două picioare. Iar
de voi vedea că şi aşa tot se mai obrăz-
nicesc şi nu vreau să trăiască în pace şi în
linişte, atunci", făcu el, "îi voi tăia din nou
în două, aşa încât vor umbla, sărind
într'un picior!" Dupăce isprăvi astfel de
grăit, a tăiat toţi oamenii drept în două,
aşa cum tai merişoare de sorb, când vrei
să le pui la uscat, ori precum ai tăia ouă
fierte cu un fir de păr.

Şi cum îl tăia pe unul, îi spunea lui

1) Şi astfel zeii vor primi de două ori pe atâtea
jertfe şi prinoase.

Apollon să-i întoarcă fața și jumăta
de grumaz ce rămânea, înspre partea
iată, că astfel oamenii văzând tăiet
să fie mai umiliți. Apoi tot lui Apollo
îi porunci să vindece tăietura întreagă.
acesta întoarse mai întâi fața, apoi stră
se la un loc din toate părțile pielea pe
partea pe care o numim astăzi pântec
așa precum ai strânge o pungă, făcându
numaj o singură gură, pe care o leg
la mijlocul pântecelui; și pe aceasta
numim noi buric. Și erau mulțime d
zbârcituri. Apollon însă potrivi bine pieptul și cele mai multe sbârcituri le netez
cu un fel de unealtă, precum o au cismarii, când întind pielea pe calapod, netezind-o. Și lăsă numai puține zbârcitu
pe lângă buric, ca să le fie oamenilor un semn de amintire, ce au pățit în vremile de demult. Dupăce oamenii au fost tăiați astfel în două bucăți, fiecare jumătate era cuprinsă de nn dor neîmpăcat,

1) Intre multe alte atribuții ce le avea zeul Apollon, era și una din cele mai vechi atribuții de zeu al medicinei.

ca să fie la un loc cu cealaltă jumătate. Și întinzând mânile și îmbrățișându-se, doriau numai decât să se lipească înapoi la un loc. . . . .
. . . .

Prin urmare, iubirea deolaltă e înnăscută oamenilor din vremurile cele străvechi și caută să-i împreune așa precum au fost în vremile de demult, încercând să facă din doi unul și să îndrepte astfel firca omenească și să o vindece.

XVI.

Fiecare din noi deci este o parte din alt om, tăiat drept în două, ca un calcan, făcându-se doi din unul. Și acuma fiecare își caută mereu partea lui.. . . . .
. . . .
. . . .

Și când vreunul .. dă chiar peste partea aceea care a fost odată jumătatea lui, aunci, minune, mare dragoste, iubire și prieenie îi cuprinde, așa încât nu mai vreau

să se despartă câtuşi de puţin unul d altul! Şi cu toate că toată viaţa lor trăesc numai împreună, totuşi tocmai a ceştia sunt astfel, încât nici ţi-ar pute spune ce vreau unul dela cellalt. Şi e nu cred că numai plăcerile iubirii să fi pricina că se bucură aşa de mult unu de altul şi caută cu atâta zel să fie me reu laolaltă. E vădit că este la mijloc ş altă dorinţă a sufletului fiecăruia, num că nu şi-o pot spune, ci o arată num pe ghicite şi nedesluşit. Şi dacă atunc când stau unul lângă altul, ar veni Hefaistos[1]) lângă ei, cu uneltele lui de fierar în mână, şi le-ar grăi astfei: „Ce vreţi, oameni buni, unul dela altul?“ Şi neştiind ei ce să-i răspundă, i-ar întreba din nou: „Dar poate doriţi să fiţi, cât se poate de mult, unul lângă altul, aşa încât să nu vă despărţiţi nici zi, nici noapte? De doriţi aceasta, apoi eu vă topesc şi vă lipesc la un loc, aşa încât, în loc de doi să

1) Hefaistos la Greci, Vulcan la Romani, era zeul focului şi al tuturor meşteşugurilor în legătură cu focul.

fiţi numai unul şi, cât veţi trăi, să trăiţi împreună amândoi, ca şi când aţi fi un singur om; şi chiar dupăce veţi muri, şi acolo, în lumea cealaltă, să fiţi unul în loc de doi, murind împreună. Gândiţi-vă, poate doriţi să dobândiţi aceasta şi să fiţi astfel mulţumiţi şi împăcaţi!“ Auzind vorbele acestea, ştiu prea bine că nici unul din ei nu s'ar gândi să se împotrivească şi nici nu i-ar trece prin gând că alta i-ar putea ti dorinţa, ci, fară multă vorbă, ar crede că acum de abia au auzit ce doriau de atâta vreme, adica să se întâlnească la un loc şi, iubindu-se, să fie făcuţi una, fiind unul în loc de doi. Şi pricina dela toate acestea este că, la început, am fost launloc şi tntregi. Prin urmare: *dorinţa şi străduinţa noastră, ca să fim întregi ca mai înainte, se numeşte iubire.*

Şi mai înainte vreme, precum vă spusei, au fost unul întreg. Acuma însă trăim despărţiţi, taiaţi în două de Zeus, pentru nedreptăţile noastre, aşa precum trăesc acuma Arcadienii, despărţiţi fiind de către

Spartani¹). Şi dacă nu vom fi cuviincioşi faţă de zei, apoi să ne fie teamă, că vom fi tăiaţi din nou în două. Şi atunci vom umbla, fiind ca şi reliefurile de pe pietrele de mormânt, cari parcă sunt tăiate cu ferestreul de-alungul nasului²), precum ai tăia nişte cuburi. Dar tocmai de aceea, fiecare să îndemne pe orice om să fie cucernic faţă de zei, ca astfel să scăpăm de aşa nenorocire nouă şi să dobândim fericirea cea veche, aşa precum ne îndeamnă şi ne conduce zeul Eros. Şi lui să nu i se împotrivească numeni! — i se poate împotrivi însă numai acela care e urât de zei — căci fiind în bună înţelegere cu acest zeu şi fiindu-i pe plac, abia atunci vom afla şi vom da chiar peste partea noastră, cea iubită de noi, ceeace acum numai în puţine cazuri se întâmplă. Şi

---

1) In anul 385 înainte de Hr. Arcadienii fiind bătuţi de Spartani, oraşul lor Mantinea a fost distrus iar locuitorii colonizaţi în patru localităţi diferite. Acest anahronism e însemnat pentru stabilirea datei acestui dialog, care s'a scris prin urmare după anul 385 înainte de Hr.

2) Reliefurile de pe pietrele de mormânt erau făcute din profil

nu care cumva să mă întrerupă Eryximachos, bătându-şi joc de cuvântarea mea, ca şi cum m'aş gândi ln Pauşania şi Agaton¹). Căci poate şi aceştia, din întâmplare, sunt aşa, fiind amândoi din aceaşi parte bărbătească. Dar eu unul mă gândesc la toţi, bărdaţi şi femei, că numai aşa, neamul nostru omenesc se poate face fericit, dacă vom împlini menirea iubirii, fiecare aflându-şi partea sa iubită şi întorcându-se astfel la starea lui cea veche. Şi dacă întâmplându-se aceasta, e cel mai mare bine, atunci din toate câte se pot acum, cel mai mare bine va fi, dacă se va întâmpla ceeace e mai aproape. Şi aceasta e să-ţi poţi găsi o persoană iubită care să fie după gândul şi firea ta²),

---

1) Aceştia fiind legaţi întreolaltă printr'o prietenie plină de iubire.

2) Aristofane spune dacă e greu să aibi norocul să-ţi afli chiar jumătatea ta din vremea cea veche, când omul încă nu era împărţit în două, atunci cel puţin e de dorit ca fiecare să-şi poată găsi un prieten, o persoană iubită cu care să se potrivească la fire şi caracter.

Fericirea aceasta e cea mai aproape de cea deplină, când dai chiar peste jumătatea ta.

Şi dacă e vorba să premărim şi să lăudăm pe zeul care ne face aceasta, atunci cu drept cuvânt vom lăuda şi vom premări pe Eros care, în împrejurile date, ne aduce cel mai mare folos, făcându-ne să ne găsim partea care se aseamănă şi se înrudeşte cu noi, pentru viitor însă ne dă cea mai mare nădejde, că ne va aduce înapoi la starea cea veche, tămăduindu-ne[1]) şi făcându-ne norociţi şi fericiţi, numai dacă ne vom arăta cuvioşi faţă de zei.

Eryximachos, aceasta e cuvântarea mea la adresa lui Eros, cam altfel decât a ta! Şi precum te-am rugat la început, nu mi-o mai critica luând-o în râs, ci mai bine să ascultăm ce vor vorbi şi ceilalţi sau mai bine zis, ce vor spune aceştia doi! Căci numai Agaton şi cu Socrate au mai rămas!"

1) Adecă de tăetura cea aplicată oamenilor de Zeus.

XVII.

Şi Aristodem povesteşte mai departe că Eryximachos a răspuns: „Te ascult, Aristofane, căci şi de altcum ai vorbit după placul meu! Şi de n'aş şti bine că Socrate şi Agaton sunt grozav de iscusiţi în ale iubirii valuri, apoi m'aş teme foarte *că n'ar mai ştl* ce să mai spue; căci atâtea şi atât de felurite s'au vorbit până acum! Dar aşa, am încă mare nădejde!" — „Cât despre partea ta", adăogă atunci Socrate, „frumos ai adus-o, Eryximachos! Dar totuş, dacă ai fi tu unde sunt eu, sau mai bine spus: unde voi fi, dupăce va vorbi şi Agaton, atunci las' că te-ai teme mult şi bine, precum mă tem şi eu acum!" — „Dar, Socrate", făcu atunci Agaton, „ce vrei să mă deochii, ca să mă încurc cu totul, făcându-mă să cred că acest public şi auditoriu aşteaptă mare lucru dela mine, ca şi când aş avea să vorbesc cine ştie cât de bine!" — „Că uituc aş trebui să mai fiu, Agaton", răspunse atunci Socrate, „daca aş putea crede că tu te-ai teme şi te-ai

putea încurca acum din pricina noastră câtorva oameni, dupăce te-am văzut odată, cu cât curaj şi încredere te-ai urcat dimpreună cu actorii pe scenă[1]) şi cum te uitai la un auditoriu nesfârşit de mare, înaintea căruia aveai să-ţi reprezinţi drama ta, fără să fii câtuşi de puţin timid!" — „Ei, bine, Socrate", întoarse atunci Agaton, „doară nu mă crezi tu, că din pricina publicului dela teatru mi-am pierdut aşa de tare capul, încât să nu ştiu că pe cel cuminte îl fac cu mult mai timid vreo câţiva oameni înţelepţi decât o mulţime nesfârşită fără de minte? — „Dar, Agaton, n'ar fi de loc frumos din partea mea, dacă aş gândi ceva nepotrivit despre tine. Dimpotrivă, dacă s'ar întâmpla să dai paste vreo câţiva, despre cari ai putea crede că sunt înţelepţi, atunci ştiu prea bine că aceştia te-ar pune pe gânduri mai mult decât publicul cel mare.

1) Cu două zile mai în urmă când Agaton lui premiul întâi; vezi cap. I. pag. 17. In anticitate poeţii cooperau dimpreună cu actorii la reprezentările dramelor lor.

Dar noi nu suntem înţelepţi de aceia! Căci noi am fost doară faţă şi la reprenzentaţia ta şi facem parte din marele public. Se înţelege însă de sine că, dacă ai fi la un loc cu alţi oameni înţelepţi, îndată te-ai sfii de ei, dacă ai crede cumva că vrai să faci ceva ce nu-i cuviincios! Sau cum crezi?" — „Se înţelege că aşa!" răspunse Agaton. — „Dar în faţa mulţimii nu te-ai sfii, dacă ai socoti că vrei să faci ceva necuviincios?" urmă mai departe Socrate.

Atunci, povesteşte Aristodem că Fedru întrerupându-l, a zis: „Dragă Agaton, dacă vei răspunde mereu lui Socrate, atunci puţin o să-i pese lui, ce se va face cu petrecerea noastră; numai el să aibă cu cine sta de vorbă! Şi mai ales, când e unul frumos ca tine! Şi e drept că şi eu ascult cu multă plăcere cum discută Socrate, totuş acum trebuie să am grijă de lauda şi premărirea lui Eros, ca fiecare dintre voi să şi dea contribuţia, ţinându-şi cuvântarea. Iar dupăce veţi aduce amândoi zeului lauda cuvenită, apoi

puteţi să staţi de vorbă cât voiţi"

"Că bine spui, Fedru" făcu atunci Aga-
ton; „şi pe mine nimic nu mă opre[şte]
să-mi ţin cuvântarea! Căci să stau [de]
vorbă cu Socrate, voi avea când în d[e]-
ajuns şi după acea!

F. Cuvântarea lui Agaton

XVIII.

Eu vreau mai întâi să vă spun cum cred eu că trebuie să vorbesc şi, abia după aceea voi vorbi. Mie adică mi se pare că toţi câţi au vorbit până acum, n'au lăudat şi premărit pe Eros, ci au fericit pe oameni pentru binele ce li-l face acest zeu. Cum e însă însuşi care le aduce acest bine, nimeni n'a spus-o. Şi aceea e doară singura cale dreaptă pentru orice laudă la adresa oricui. Adică să arăţi în cuvântul tău de laudă cum e acela despre care e vorba şi după aceea cum e binele care ni-l pricinueşte. Astfel cred că e cu cale să laud şi pe Eros, arătând mai întâi cum e el şi abia după aceea cum sunt darurile lui.

Prin urmare, eu unul spun — numai de n'ar fi cumva un păcat se grăesc aşa —

că dintre toţi zeii cari sunt fericiţi, e
mai fericit între ei este Eros, fiind el c
mai frumos şi mai cu virtute. Şi e c
mai frumos, pentrucă e astfel, precum v
spun în cele ce urmează: Mai întâi, Fe
dru, el e cel mai tânăr dintre toţi zeii! Ş
aceasta o dovedeşte în chip strălucit chia
el însuşi, deoarece se fereşte foarte ş
fuge de bătrâneţe. Şi acestea sunt doar
destul de repezi! Cel puţin ne ajung p
noi mai repede de cum s'ar cădea. Că
despre Eros, aşa e firea lui, că urăşte bătrâneţele şi nici pe departe nu se apropie de ele. Cu cei tineri însă nu numai
că e împreună întotdeauna, ci chiar şi el
e tânăr! Deaceea bine zice o vorbă veche
că ce se aseamănă, se şi iubeşte. Şi în
multe alte privinţe sun de aceiaşi părere
ca şi Fedru, în privinţa aceasta însă mă
deosebesc de el, anume că Eros ar fi
mai bătrân decât Cronos şi Iapetos[1]). Eu
dimpotrivă, susţin că nu numai e cel mai

1) Cronos (vremea) şi Iapetos sunt dintre cei dintâi zei, cari apoi au fost răsturnaţi de Zeus.

tânăr dintre toţi zeii, ci e vecnic tânăr i
Cât despre întâmplările cele străvechi ce
le povesteşte Hesiod şi Parmenide[1]) despre zei în genere, dacă sunt adevărate, apoi acestea le-a pricinuit zeiţa Ananke[2]) şi nu Eros. Căci nu s'ar fi ciuntit şi nu s'ar fi aruncat în lanţuri, făcând acte de brutalitate[3]) şi de câte altele, dacă ar f
fost Eros între ei, ci ar fi trăit în dragoste şi pace, precum trăesc acum, de când Eros stăpâneşte între zei!

Prin urmare, Eros este tânăr şi nu numai tânăr, ci şi foarte gingaş. Şi e nevoie de un preot, precum a fost Homer ca să poată arăta cât de gingaş e un zeu! Acest adică spune despre *Ate*[4]) că e o zeiţă gingaşă, sau cel puţin despre picioarele ei susfine că sunt gingaşe, spunând:

1) Vezi cap. VI la început
2) Adică necesitatea.
3) Scene de brutalitate şi bătăi în cerul zeilor. antiei era ceva obicinuit după legendele ce se povestesc despre ei.
4) *Ate* e zeiţa care te orbeşte împingându-te în păcate şi apoi pedepsindu-te.

„*picioarele-i gingaşe sunt, căci pământul*
Nici nu-l ating, ci păşesc pe creştetul
(bieţilor oameni"[1]).

Cred că e un motiv frumos prin care se arată cât de gingaşă e Ate, anume că nu păşeşte pe ceva vârtos şi aspru, ci pe ceva moale şi delicat. De acelaş motiv vroesc să mă folosesc şi eu acum ca să arăt că Eros e gingaş. Căci acesta nu umblă nici pe pământ şi nici pe capetele oamenilor, deoarece acesta nu-i sunt destul de delicate, ci umblă şi se sălăşlueşte în cele mai gingaşe locuri din câte sunt. Işi aşează doară sălaşul numai in sufletul şi în inima zeilor şi a oamenilor; şi nici în acestea nu în toate, fără nici o alegere, ci fuge îndată dacă se întâmplă de dă peste o inimă aspră; se sălăşueşte însă într'însa, dacă dă peste una gingaşă. Atingând deci totdeauna, nu numai cu picioarele, ci cu întreg chipul său, numai cele mai gingaşe şi mai delicate lucruri din câte sunt, trebuie să fie neapărat şi el însuşi cel mai gingaş

1) Omer: Iliada, cânt XIX v. 91 u.

Prin urmare, Eros e cel mai tânăr şi cel mai gingaş şi pe lângă aceste calităţi mai are şi un chip foarte mlădios. Căci n'ar fi în stare să le învălue toate şi să se furişeze în orice suflet, mai întâi intrând, şi apoi să şi iasă pe nesimţite, dacă ar fi cumva aspru şi nemlădios.

Apoi mai are cea mai regulată şi armonică înfăţişare! O mare dovadă de aceasta e purtarea lui cuviincioasă şi plăcută, pe care toţi într'un glas o atribue cu deosebire lui Eros. Căci între Eros şi necuviinţă e o duşmănie vecinică!

Iar frumuseţa tenului său o arată traiul său necontenit între flori. Căci Eros nu se aşează niciodată întrun trup sau într'un suflet sau în al loc undeva care e vestejit şi fără flori, unde sunt însă flori multe şi cu frumoase mirosuri, acolo se aşează şi rămâne!

XIX.

Şi despre frumuseţea zeului Eros am vorbit destul, deşi s'ar mai putea spune încă multe alteld. Acum însă trebue să

vorbesc despre virtutea lui şi să sp[un] următoarele: Lucrul cel mai de seam[ă] din scest punct de vedere e că Eros n[u] nu suferea de vreo nedreptete, fie din pa[r]tea unui zeu sau unui om, dar nici nu fac[e] nimănui nici una. Căci dacă şi sufe[re] ceva, atunci nu sufere de silă, deoarece sila nu se pote atinge de Eros. Dar dacă şi face cuiva ceva, atunci tot nu-i face cu de-a sila! Căci oricine îi face lui Eros numai de bună voie cuiva, fără ca acesta să se împotrivească, aceea, spun *legile stăpânitoare statelor*, că e cu dreptate.

Pe lângă virtutea dreptăţii posedă în măsura cea mai mai mare şi virtutea prudenţei. Căci părerea generală este că prudenţa e stăpânirea poftelor şi a plăcerilor. Nici o plăcere nu e însă mai purternică decât iubirea. Fiind deci toate poftele şi plăcerile mai slabe ca iubirea, pot fi deci stăpânite de către iubire. Şi atunci Eros domneşte peste toate poftele şi plăcerile

şi, domnind peste ele, e cu deosebire prudent[1]).

Cât despre vitejie, lui Eros *nici chia[r] Ares*[2]) *nu-i stă în cale!* Căci nu Ares l-a dovedit pe Eros, ci Eros al Afroditei pe Ares, după cum merge povestea[3]). Şi e mai tare doară cel ce dovedeşte decât cel ce e dovedit. Şi dacă-l dovedeşti pe cel mai viteaz decât toţi ceilalţi, evident că trebuie să fii cel mai vireaz dintre toţi[4]).

Am vorbit deci despre dreptatea, prudenţa şi vitejia lui Eros, mai rămâne încă să vorbesc despre înţelepciunea lui! Să caut deci să nu rămân nici cu aceasta

---

1) Agaton spune: Prudenţa stăpâneşte poftele şi plăcerile. Iubirea e cea mai puternică dintre toate plăcerile, prin urmare ea le stăpâneşte; stăpânindu-le, e prudentă. Un silogism, întrucât însuşi iubirea mea e una dintre plăceri care are nevoie de a fi răspândită.

2) Ares, la Romani Marte, e zeul războiului.

3) Aluzie la o aventură de iubire a zeului Ares, care îndrăgind pe Afrodita, soţia lui Hefaistos, zeul focului, e prins de aceasta şi legat. La intervenţia celorlalţi zei îi dă drumul. Vezi Homer: Odiseia, cânt. VIII, v. 266 u.

4) Iarăşi un silogism, întrucât *tare* şi *viteaz* nu e identic.

mai prejos. Mai întâi voi spune, ca astfel să-mi cinstesc şi eu meseria mea, precum şi-a cinstit o şi Eryximachos pe a lui, că Eros este un poet atât de înțelept şi iscusit, încât e în stare să-l facă şi pe altul poet. Pe oricine-l atinge Eros, îl face şi poet, *chiar dacă'nainte vreme n'a ştiut ce-i poezia*. Şi aceasta doară e o dovadă foarte bună că Eros e un artist strălucit în ce priveşte, putem spune în chip sumar, producerea oricărei opere de artă. Căci ce nu ai sau nu ştii, aceea nu poți da nici altuia şi nici nu-l poți învăța. Cât despre crearea vietuitoarelor, cine s'ar găsi să spuie că nu e înțelepciunea şi iscusința lui Eros, aceea care face să se nască şi să crească orice ființă?

Dar şi în ce priveşte îndeletnicirea cu celelalte meserii şi dexterități, cine nu ştie că acela, al căruia învățător a fost acest zeu, a ieşit artist de samă şi strălucit, de care însă nu s'a atins Eros, acela a rămas în umbră? Căci şi arta lovirii la țintă cu arcul, ca şi medicina şi arta pro-

feților şi a prezicerilor le-a descoperit doară Apolon sub conducerea dorului şi a iubirii, aşa că şi el poate fi numit un elev al lui Eros[1]); tot aşa şi Muzele sunt elevele lui în arta muzicii şi a cântării, Hefaistos în arta turnătoriei, Atena în arta țesetoriei şi Zeus ca oblăduitor şi ocârmuitor al oamenilor şi al zeilor. Şi astfel de când s'a ivit zeul iubirii, bine înțeles al iubirii de frumos, — căci cu ceva urât Eros n'are nici o legătură — de atunci s'au limpezit şi s'au regulat şi treburile zeilor. Mai înainte însă, precum spusei şi la început, multe lucruri straşnice li s'au întâmplat zeilor, după cum se povesteşte, şi anume deaceea, pentrucă atuncia stăpânia Ananke[2]). După ce s'a ivit însă zeul iubirii, dragostea şi dorul după cele frumoase a adus şi zeilor şi oamenilor toate cele bune!

---

1) Apolon, ca şi toți ceilalți zei ce sunt numiți au descoperit fiecare arta sa, tocmai mânați fiind de iubirea şi dorul de a inventa ceva (Ast citat după Ilug).
2) Vezi pag. 88 nota 2 şi 3.

Astfel, Fedru, cred că Eros mai întâi el însuşi e cel mai frumos şi mai cu virtute şi apoi dărueşte şi altora aceste calităţi şi multe altele de acest fel. Şi acum îmi vine în cap să spun oarecum şi în versuri că acesta e zeul care

Pace între oameni aduce şi linişte 'n-
(tinsului mării,
Face să tacă şi vântul, odihnă şi somn
(dă durerii!

Aceasta ne ia ce ne place, şi ne dă ceeace plăcere ne face, punând el la cale toate întâlnirile întreolaltă de acest fel, la serbări şi la cântări şi la aduceri de jertfe, el fiindu-ne conducător! Bunătatea dăruindu-ne-o, răutatea răpindu-ne-o, cu prietenie ne înpodobeşte, de duşmănie ne fereşte! El, cel prea blând şi prea bun! Cântat de cei înţelepţi, admirat de zei! Căutat în zadar de cei fără de neroc, câştigat de cei ce noroc! Părintele vieţii strălucite şi al traiului fericit, al dorului şi al favorului! Plin de grijă pentru cei buni, fără de nici o grijă pentru cei răi!

Bântuit de vânturi şi de gânduri, de valuri şi amaruri, el ţi-i cel mai bun cârmuitor şi luptător, prieten şi mântuitor; el, podoaba tuturor zeilor şi a oamenilor, cel mai frumos şi mai bun povăţuitor pe care trebuie să-l urmeze fiecare om, înălţându-i cântări de laudă şi cântând dimpreună cântecul cu care Eros farmecă mintea tuturor zeilor şi oamenilor[1]).

Fedru, acesta e prinosul meu de laudă la adresa zeului iubirii, mai în glumă şi mai înadins, după cum am putut mai bine".

XX.

Când a sfârşit Agaton de vorbit, mi-a spus Aristodem, că toţi câţi erau de faţă

1) Partea din urmă a vorbirii lui Agaton e pildă minunată din retorica sofiştilor, cu deosebire a sofistului Gorgias din veacul al 5-lea înainte de Hr. Lucrul principal era forma care trebue să te orbească prin cele mai felurite şi neaşteptate figur. Fondul şi logica treceau pe planul al doilea. In traducere am căutat după putinţă, să redau acest colorit al stilului gorgian.

au isbucnit în aplauze furtunoase, pentrucă tânărul poet vorbise aşa de bine, atât cât îl privea pe el însuşi, cât şi pentru zeul Eros. Şi atunci Socrate întorcându-se către Eryximachos, zise: „Mai crezi încă, fiule al lui Acumenos, că eu din capul locului, mă temeam fără nici o pricină, sau vezi şi tu acum că am ghicit bine, când am spus că Agaton are să vorbească minunat şi că eu voi fi la mare strâmtoare, neştiind ce să mai vorbesc?"

— „ Una o văd, Socrate", răspunse Eryximachos, „anume că ai nimerit-o când ai spus că Agaton o să vorbească bine! Dar că tu nu vei mai şti ce să spui, asta n'o cred!" — „Dar, prea fericite", îi întoarce Socrate, „cum să nu fiu la mare strâmtoare, fie eu sau oricare altul, când îmi vine rândul să vorbesc după o cuvântare atât de frumoasă şi cu un cuprins atât de variat!? Şi poate tot n'a fost tot una de minunată, dar la sfârşitul ei, cine n'a rămas înmărmurit de admiraţie, când a auzit frumuseţea sunetelor

au isbucnit în aplauze furtunoase, pentrucă tânărul poet vorbise aşa de bine, atât pe cât îl privia pe el însuşi, cât şi pentru zeul Eros. Şi atunci Socrate întorcându-se către Eryximachos, zise: „Mai crezi încă, fiule al lui Acumenos, că eu, din capul locului, mă temeam fără nici o pricină, sau vezi şi tu acum că am ghicit bine, când am spus că Agaton are să vorbească minunat şi că eu voi fi la mare strâmtoare, neştiind ce să mai vorbesc?"

— „Una o văd, Socrate", răspunse Eryximachos, «anume că ai nimeri-to când ai spus că Agaton o să vorbească bine! Dar că tu nu vei mai şti ce să spui, asta n'o cred» — „Dar, prea fericite", îi întoarse Socrate, «cum să nu fiu la mare strâmtoare, fie eu sau oricare altul, când îmi vine rândul să vorbesc după o cuvântare atât de frumoasă şi cu un cuprins atâr de variat!? Şi poate peste tot n'a fost tot una de minunată, dar la sfârşitul ei, cine n'a rămas înmărmurit de admiraţie, când a auzit frumuseţea sunetelor

și a cuvintelor?! Cât despre mine, văzând că, nici pe departe, n'am să pot vorbi așa de frumos. eram cât pe ce să fug de rușine, numai dacă aș fi putut! Căci această cuvântare mi l-a adus în minte pe Gorgias, așa încât era s'o pățesc întocmai precum se povestește într'un loc din Homer: mă temeam adică să nu trimeată Agaton la sfârșit împotriva cuvântării mele capul gorgic cel grozav în arta vorbirii și astfel să mă amuțească, prefăcându-mă într'o stană de piatră[1]). Și atunci am băgat de seamă, că m'am făcut de rușine când m'am înțeles la început cu voi să laud și eu pe Eros, spunândn-vă că sunt grozav în ale iubirii valuri. Acum însă văd că nu pricep pe loc cum trebuie să lauzi pe cineva. Căci eu unul, în mintea

---

1) Joc de cuvinte pe care face Socrate în urma asemănării numelui sofistului Gorgias cu numele medusei Gorgo, o figură mitologică despre care se spune că te împetrește dacă îi vezi fața. Tot așa împetrit a rămas Socrate la auzul figurilor atât de multe și minunate pe care le-a întrebuințat Agaton în cuvântarea sa după regulele retorice ale lui Gorgias. Locul din Homer la care se face aluzie, e Odiseia, cânt XI, vers. 361.

mea proastă, socotiam că trebuie să spui adevărul despre cel ce vrei să-l lauzi, oricine ar fi el, și că aceasta e temelia laudei. Din cele ce sunt adevărate, apoi să alegi cele mai frumoase și să le spui într'un chip cât se poate de potrivit! Astfel fiind mă țineam că voi vorbi foarte bine, deoarece credeam a ști adevărul despre Eros. Acum însă, pe cât văd, n'a fost aceasta calea cea dreaptă, ca să-l lauzi frumos pe cineva, ci să spui numai lucruri cât se poate de mari și de frumoase, fie că-s adevărate sau nu. Și chiar dacă au fost și neadevărate, ce are aface? Căci pe cât se pare se hotărîse de ma înainte doară ca fiecare din noi să-l laude pe Eros, cum va crede, nu însă cum trebue să fie lăudat. Deaceea cred c'ați vorbit și i-ați atr.buit lui Eros câte de toate și spuneți că e așa și așa și că aduce oamenilor așa lucruri și așa, numai ca să pară cât se poate de frumos și de cu virtute, bine înțeles pentru cei ce nu-știu — căci nu dară pentru cei ce-l cunosc! și atunci lauda e minunată și frumoasă! Dar eu unul nu știam felul cum

o să-l lăudaţi şi, neştiind, v'am făgăduit că-l voi lăuda şi eu la rândul meu. Dar numai limba v'a făgăduit, cugetul însă nu! Deaceea s'o lăsăm încurcată! căci eu nu-l voi premări în felul acesta! Şi nici n'aş fi în stare! Nu! De voiţi însă să auziţi adevărul despre Eros, atunci vil voi spune după obiceiul meu[1]) şi nu în felul cuvântărilor voastre, căci nu voesc să mă fac de râs. Vezi deci, Fedru, dacă mai e nevoe şi de o astfel de laudă care să vă spuie adevărul despre Eros, cu cuvinte şi sunete aşa, precum i-ar veni la întâmplare cuiva pe limbă!"

Şi atunci şi Fedru şi ceilalţi au început să-i spue, ca să grăiască aşa, precum crede că trebuie s'o facă. Iar Socrate vorbi: „Atunci, Fedru, dă-mi voie să-i mai pun lui Agaton câteva chestiuni, ca înţelegându-mă cu el asupra lor, să pot vorbi mai departe!" — „Dar îţi dau voie!" răspunse Fedru; «întreabă-l numai».

1) Adică prin întrebări şi răspunsuri după aşa mita metodă socratică sau euristică.

G. Cuvântarea lui Socrate

a) *Discuţia cu Agaton.*

XXI.

Aristodem povesteşte apoi că Socrate a început cam astfel:

„Intr'adevăr, iubite Agaton, după socoteala mea, frrmos ai început cuvântarea ta, când ai spus despre Eros că mai întâi trebuie să arăţi cnm este el şi, abia după aceea, care sunt faptele lui. Această introducere din cuvântarea ta îmi place foarte mult! Ei bine deci, fiindcă şi de altfel ai arătat aşa de frumos şi de strălucit cum e Eros, mai spune-mi despre el şi aceasta: Este Eros aşa fel, încât e iubirea de ceva sau de nimic? Şi întrebarea mea nu e aşa ca şi când aş întreba, dacă Eros are vreun tată sau vreo mamă

— căci ridiculă ar fi atunci întrebarea mea, dacă Eros e iubirea unei mame sau a unui tată — ci întrebarea mea e aşa, ca şi când aş întreba despre noţiunea *tată:* este tata, tata cuiva sau nu? Şi tu mi-ai răspunde doară, dacă ai voi să-mi dai un răspuns bun, că tata este tata unui fiu sau a unei fiice! Sau poate nu mi-ai răspunde aşa? = „Ba, aşa!" răspunse Agaton. — Dar şi despre *mamă* nu mi-ai răspunde oare tot aşa?" — «Da!» făcu Agaton. — „Mai răspundem încă puţin", urmă Socrate, «ca să pricepi şi mai bine ce vroesc eu! Dacă te-aş întreba despre noţiunea *frate:* este fratele, aşa cum este el, fratele cuiva sau nu?» — Răspunse că este! — „Nu e aşa că fratele e fratele unui frate sau al unei surori?" — «Intocmai!» răspunse Agaton. — „Incearcă acuma", continuă Socrate, „să spui tot aşa şi despre noţiunea *iubire.* Este Eros iubirea de ceva sau de nimic?" — „Ba, este de bună samă!"[1] — „In-

1) Socrate vrea să arate că iubirea nu numai porneşte dela un subiect, ci se şi îndreaptă asupra unui obiect.

seamnă-ţi deci bine", spuse Socrate, „ca să-ţi poţi aduce aminte ce e acel ceva! Iar acuma spune-mi numai atâta, dacă Eros doreşte ceeace iubeşte sau nu?" — „Fireşte că da!" răspunse Agaton. — «Şi are Eros ce iubeşte şi doreşte şi abia după aceea iubeşte şi doreşte, sau n'are încă?" — „După cât se pare nu are încă!" întoarse Agaton. — „Vezi!" adaose atunci Socrate, «dacă în loc de *după cât se pare* nu trebuie să spui că e *numai decât şi neapărat aşa*, anume că cel ce doreşte, doreşte numai aceea ce n'are şi nu doreşte ce are! Căci eu, Agaton, cred că aceasta e neapărat aşa! Sau poate ţie nu-ţi vine a crede?" —«Ba, cum să nu!» — „Foarte bine! Dar cineva care e mare, ar putea să dorească să fie mare sau unul care e tare, să fie tare?" — «Nu se poate să ceară, după cele ce ne-am înţeles până acuma!" — „Căci nimeni n'are doară nevoie de ceeace este el însuşi" — «Cu adevărat grăeşti!» — „Dar dacă cineva", urmă Socrate, „ar dori să fie tare sau iute sau sănătos, cu toate că el este aşa, căci la urma urmei poate să

fie unul care să creadă că din toate aceste calități poate dori tocmai pe cele ce le are, cu toate că le are! Și aceasta o spun spre a ne lămuri și mai bine, deoarece ăstor fel de oameni, dacă ne gândim bine, trebuie să le spunem că orice calități posedă cineva, pentru timpul cât le are, trebuie să le aibă, ori de le vrea sau nu! Și atunci, oare cum ar putea cineva să mai aibe astfel de dorințe?! Iar dacă cineva totuș ar spune: „Eu cu toate că sunt sănătos, totuș vroesc să fiu sănătos și cu toate că sunt bogat, totuș doresc să fiu bogat și-mi doresc aceleași calități pe cari le am acum!» Acum i-am răspunde: „Omule, tu acuma ai și avere și sănătate și putere și deci dorința ta nu poate fi alta decât ca aceasta să-ți rămâie și pentru viitor, deoarece pentru timpul de față le ai acum, ori de le dorești sau ba! Vezi deci ca, spunând că *doresc cele ce le am*, să nu spui decât că, *doresc ca cele ce le am acuma, să-mi rămână și pe viitor!*" Oare ar spune el la aceasta *da* sau *nu?*" — „Ba cred că da!" adaose Agaton. — „Și aceasta", continuă Socrate,

„nu e oare tot atâta, ca și când ai dori ce nu este încă al tău și nu ai, dacă dorești să-ți rămâie și pentru viitor?" — „Ba întocmai!" răspunse Agaton. — „Prin urmare, și un astfel de om, precum și oricine care dorește ceva, dorește ceeace nu este încă și nu-i stă de-a gata și nu poate fi dor și iubire decât după astfel de lucruri pe cari nu le ai încă și de cari ai nevoie, dorind să fii așa, precum nu ești încă!" — „Firește!" — „Bine deci!" urmă Socrate, „să recapitulăm cele spuse. Mai întâi nu e așa că Eros iubește ceva și apoi că iubește astfel de lucruri de cari duce lipsă și nu le are?" — „Da!" răspuuse Agaton. — „Acum, după ce știm aceasta, îți mai aduci tu aminte ce-ai spus tu în cuvântarea ta că iubește Eros! Sau dacă vrei, îți voi aduce eu aminte. Pare-mi-se că ai vorbit cam așa că treburile zeilor s'au regulat și s'au limpezit în urma iubirii de frumos, căci ce e urât, nu poate fi iubit! N'ai vorbit tu cam așa cumva?" — „Ba, așa am grăit!" răspunse Agaton. — „Și bine ai grăit, dragă, și cum se cuvine!" adaose Socrate. „Și

fiind deci aşa, poate Eros să iubească alt ceva decât frumuseţea şi niciodată ce e urât ?" — Agaton a admis aceasta. — „Dar n'am admis noi şi acesta, că iubeşte numai ce-i lipseşte şi nu are ?" — «Da», răspunse Agaton. — «Prin urmare lui Eros îi lipseşte frumuseţea şi nu o are! — «Apoi, da!» spuse Agaton. — „Ei bine deci, ai putea tu spune că este frumos ceeace n'are frumuseţe, lipsindu-i aceasta încă!» — „Se înţelege că nu!" — «Prin urmare, fiind toate acestea astfel, mai poţi tu spune că Eros e frumos?» — Şi atunci Agaton spuse: «Mi-i teamă, Socrate, că nu mai ştiu nimic din câte am vorbit atuncia!» — „Şi doară, aşa de frumos vorbişeşi", făcu Socrate. «Dar Agaton, mai răspunde-mi încă puţin! Nu crezi tu că ce e bun, e şi frumos?" «Ba, cred!» — Prin urmare, dacă Eros nu e frumos şi dacă n'ar trebui să fie nici bun!» — «Socrate, eu unul nu sunt în stare să te contrazic, ci las să fie aşa precum spui tu!» —

„Dar, prea iubite Agaton, adevărul e acela pe care nu-l mai poţi contrazice, căci cât despre Socrate, nu e mare lucru să-l contrazici.

XXII.

b) *Discuţia avută cu Diotima.*

Şi pe tine te las acuma! Am să vă povestesc însă cele ce le-am auzit odată despre Eros dela Diotima, o femeie din Mantineia, înţeleaptă şi în privinţa aceasta, ca şi în multe altele, o femeie care a isbutit să îndepărteze zece ani de zile ciuma dela Atenieni, când aceştia aduceau odată jertfă înainte de isbucnirea acestei molimi[1]). Aceasta m'a lămurit şi pe mine în privinţa iubirii. Discuţia deci care am avut-o odată cu dânsa, voi încerca, pornind dela cele vorbite cu Agaton, să v'o spun şi vouă cu totul după chibzuinţa

1) Atât Diotima cât şi cele spuse despre ea sunt pe cât se pare, ficţiuni de ale lui Platon. Cu greu să fie la mijloc vreun sâmbure istoric.

mea, pe cât de bine voi putea. Aşa dar trebuie Agaton, precum ai spus şi tu, mai întâi să vorbesc despre Eros însuşi arătând cine este el şi cum e, şi abia după aceea să vorbesc despre cele ce le face el. Şi cred că am să pot face aceasta cel mai uşor aşa, precum a făcut-o Diotima cu mine, ea ispitindu-mă şi eu răspunzând. Căci aproape cam aceleaşi cuvinte care mi le-a spus Agaton acum mie le spusesem şi eu ei, anume că Eros ar fi un zeu mare, un zeu al iubirii de frumos. Şi mi-a dovedit cu aceleaşi cuvinte cu cari i-am dovedit şi eu lui Agaton, că, potrivit spuselor mele, Eros nu e nici frumos şi nici bun. Şi atunci îi întorsesem eu: „Diotima, cum de spui aşa? Căci astfel ar trebui să fie urât şi rău?!" — Iar dânsa m-ia spus: „Nu vorbi blasfemii! Crezi tu că trebuie să fie numai decât urât ceea ce nu e frumos?" — „Şi ce să fie aceea?" — „Dacă ai o părere

dreaptă despre ceva, fără însă să-ţi poţi da seama de ce, nu ştii că aceasta nu e nici ştiinţă adevărată? — deoarece cum s'ar putea chema ştiinţă un lucru despre care nu eşti conştient? — dar nu e nici prostie! — căci cum ar putea să fie prostie, atunci când ai spus adevărul? — Aşa ceva e tocmai părerea cea dreaptă şi inconştientă, care e ceva de mijloc între înţelepciune şi neştiinţă". — «Cu adevărat grăeşti! răspunsei eu. — „Deaceea nu face încheierea silită că ce nu-i frumos, e urât şi că ce nu-i bun, e rău! Căci, şi despre Eros, admiţând că nu e cu virtute şi frumos, nu trebuie să crezi numai decât că e urât şi rău, ci numai că e ceva de mijloc între acestea amândouă!" încheiă ea.

«Dar, oamenii», întorsei eu, „spun doară cu toţii că Eros e un mare zeu!" — „Cari, toţi?" făcu ea; cei ce ştiu sau cei ce nu ştiu?" — „Ba, cu toţii, fără nici o deosebire!" — „Socrate, cum pot să spuie" urmă ea atunci râzând, că e un zeu mare tocmai aceia cari cred că Eros nu e zeu de loc?!" — „Şi cari sunt aceştia?"

întrebai eu. — „Și tu ești unul dintre aceia și ea una!“ — Iar eu o întrebai: „Cum spui tu aceasta?“ — „Foarte bine!“ făcu ea, „căci spune-mi: nu crezi tu că toți zeii sunt fericiți? Sau poate ai îndrăznit să spui că vre unul dintre zei nu este fericit?“ — „Zău eu unul nu!“ — „Și fericiți nu spui tu că sunt aceia cari au ce e bun și frumos?“ — „Neapărat că da!“ — „Dar despre Eros ai spus doară că dorește ce e bun și frumos, de oarece nu le are și de aceea iubește tocmai ce n'are!“ — Eu adică o spusesem tocmai așa! — „Cum poate să fie deci un zeu acela care nu are parte de ce e frumos și bun?“ — „Nu poate fi, pe cât se pare!“ — „Vezi deci“, urmă ea, „că și tu crezi că Eros nu e zeu!?“

XXIII.

„Dar ce-i atuncia Eros?“ întrebai eu „Poate e ceva muritor?“ — „De loc!“ — „Dar ce?“ — „Precum am spus despre cele de mai înainte, e ceva de mijloc între muritor și nemuritor!“ — „Și anume ce,

Diotima?“ — „Un demon[1]) mare, Socrate, căci orice ține de demoni e ceva de mijloc între zeu și muritor!“ — „Și ce putere are?“ întrebai eu. — „El e mijlocitorul și tălmăcitorul dintre zei și oameni, prezentând zeilor rugăciunile și aducerile de jertfă ale oamenilor și aducând oamenilor poruncilor și răsplățile zeilor. Se află la mijloc între zei și oameni, formând puntea de trecere, așa că totul e legat în chip continuu prin sine însuși. Și tot prin el se întâmplă toate profețiile și oracolele ca și toate îndeletnicirile preoților în ce privește ceremoniile și aducerile de jertfe! Căci un zeu nu are niciodată legături de-adreptul cu nici un om, ci orice relație și comunicare dintre zei și oameni, fie în somn, fie când sunt treji, se întâmplă numai prin Eros. Și orice om cuminte care se pricepe la astfel de lucruri, e un om ales și inspirat de demon, iar cei ce se pricep la alte lucruri, fie dex-

1) Demon, după concepția antică, e o ființă supranaturală, confundată câte odată cu zeii înșiși, alteori trecând pe planul al doilea, fără adaosul creștin de mai târziu, care îi adaogă intenții dușmănoase față de oameni.

terităţii sau meserii, aceia sunt oameni de rând. Şi demoni de aceştia sunt mulţi şi feluriţi, dintre cari unul e şi Eros“. — „Dar cine e tatăl său şi cine e maică-sa?“ întrebai eu. — „Cât despre aceasta e o poveste mai lungă, totuş am să ţi-o spun! Când s'a născut Afrodita[1]), şedeau zeii la masă. Intre alţii şi Poros[2]), fiul zeiţei Metis[3]). După ce a ospătat ei, a venit şi zeiţa Penia[4]), să ceară şi ea ceva, fiind doară ca la o masă mare şi îmbelşugată. Şi stătea la uşe. Poros, beat de nectar, — vin nu era încă pe atunci! — s'a dus până în grădina de lângă palatul lui Zeus şi cu capul greu de atâta băutură, a adormit. Atunci Penia, care din cauza sărăciei şi a nevoilor ei se purta cu planul să-i facă Poros un băiat, se furişă lângă el şi purcese îngreunată cu Eros. Deaceea Eros şi face parte din însoţitorii şi slujitori Afroditei, pentrucă a fost zămislit la naşterea ei şi deaceea iubeşte şi umblă numai după frumos, fiind şi Afrodita frumoasă! Fiind deci Eros fiul lui Poros şi al Peniei, firea şi soarta lui e astfel: mai întâi totdeauna e sărac, apoi nu e deloc gingaş şi frumos, precum cred cei mai mulţi, ci e aspru şi pipernicit. Descul şi fără casă. Totdeauna, fiind pe jos şi descoperit, dormind pe lângă uşe şi pe drumuri, sub cerul liber. Potrivit cu firea maicii sale, mereu tovarăş al sărăciei şi al lipsurilor! Pe de altă parte potrivit cu firea tatălui său, năzueşte mereu şi umblă numai după ce e bun şi frumos. E viteaz mare, îndrăzneţ şi vânjos, cu noroc la ceacea vânează şi mereu punând ceva la cale! Ingenios, căutând mereu să fie cuminte şi prevăzător. Toată viaţa sa întreagă, iubitor de înţelepciune şi ştiinţă. Te vrăjeşte cumplit şi te farmecă cu vorba şi e un sofist mare[1]). Şi firea lui nu e nici aşa ca a unui zeu nemuritor, dar nici ca

1) Fiica lui Zeus, zeiţa iubirii şi a frumuseţii.
2) Poros e zeul belşugului; *poros* pe greceşte e şi ieşirea din orice situaţie grea şi încurcată.
3) Iscusinţa.
4) Sărăcia.

1) Adică filozof şi înţelept mare în arta discuţiei şi a vorbirii.

a unui om muritor, ci în aceiaş zi când creşte şi înfloreşte trăind, când scade şi se veştejeşte murind, apoi din nou învie în urma firii moştenite de la tatăl său. Şi ceeace dobândeşte şi îşi adaugă, se pierde mereu şi dispare pe nesimţite. Deaceea Eros niciodată nu e nici sărac, dar nici bogat. Cât despre înţelepciune şi ştiinţă apoi stă la mijloc între aceste două. Căci lucru stă astfel: Dintre zei nici unul nu e filozof (adică iubitor de înţelepciune) deoarece nu umblă după înţelepciune şi nici nu pot dori a se face înţelepţi, deoarece ei sunt deja înţelepţi! Şi dacă cineva e acum înţelept, n'are de ce să mai umble după înţelepciune! Dar nici cei proşti nu sunt filozofii, deoarece nu caută înţelepciunea şi nici nu doresc să se facă înţelepţi. Căci cei neînţelepţi au tocmai această mare scădere, că deşi n'au nici o calitate bună, frumoasă şi înţeleaptă, totuş cred că aceste calităţi le au îndeajuns. Şi cel ce crede că nu-i lipseşte ceva nici nu poate dori ceea despre ce crede că nu-i lipseşte", — „Atunci", întrebai

eu, „ce sunt filozofii iubitori şi doritori de înţelepciune, dacă nu sunt nici înţelepţi nici proşti?" — „Dar şi un copil poate să înţeleagă acum", vorbi Diotima, „că filozofii stau la mijloc între înţelepţi şi neînţelepţi. Şi de filozofi se ţine şi Eros! Căci înţelepciunea e ceva foarte frumos şi Eros este doar iubirea de frumos, astfel că se impune închierea că *Eros e filozof şi fiind filozof, e ceva de mijloc între înţelept şi neînţelept!* Şi pricina la toate aceste e iarăş originea lui! Căci se trage dintr'un tată înţelept care are de toate şi dintr'o mamă neînţeleaptă care duce nevoie de orice. Iubite Socrate, aceasta e deci firea demonului care e Eros şi aşa e deci el! Căci despre felul cum ai crezut tu că este Eros nu mă mir de loc că ai ajuns la aşa părere. Căci judecând după vorbele tale, ai crezut, pe cât mi se pare, că Eros e partea care e iubită şi nu ceea care iubeşte. Deaceea ţi s'a părut că Eros e prea frumos. Căci ceeace e vrednic să fie iubit, într'adevăr e frumos şi gingaş deplin

şi vrednic să-l fericim. Partea care iubeşte însă, are altfel de înfăţişare, cam astfel precum ţi-am arătat-o eu!"

XXIV.

Iar eu îi spusei: , Ei bine, prietenă! Fie precum spui, căci frumos grăeşti şi cu adevărat! Dar fiind Eros aşa cum spui, ce fnloseşte el oamenilor?" — Socrate„, făcu ea, după cele ce le-am grăit, voi încerca să-ţi arăt şi asta. Ştim deci cum este firea lui Eros şi care e originea lui. Şi mai ştim, precum ai spus, că Eros e iubirea de frumos. Dar dacă ne-ar întreba cineva: „Socrate şi Diotima, în ce privinţă e Eros iubirea de frumos?" Sau să-ţi spun mai desluşit: Ce doreşte acela ce iubeşte frumosul?" — „Ca să aibă parte de el!" răspunsei eu. — „Dar răspunsul acesta mai are nevoie de o întrebare", adaugă ea „ anume ce i se întâmplă aceluia care are parte de frumos?" — „Nu ştiu ce ţi-aş putea răspunde la această întrebare", îi spusei eu. — „Dar dacă bunăoară", urmă ea, „cineva

în loc de *frumos* ar pune bine şi te-ar întreba: Bine, Socrate, ce doreşte acela ce iubeşte *Binele?*" — „Ca să aibă parte de el!" răspunsei eu. — „Şi ce i se întâmplă aceluia care are parte de bine?" — „Asta", întorsei eu, „pot să-ţi răspund mai uşor. I se întâmplă că e fericit!"

— „Căci cei fericiţi", urmă ea, „sunt fericiţi tocmai oe aceea, pentrucă posedă *binele*. Şi acum nu mai e nevoie să întreb că ce doreşte acela ce doreşte să fie fericit, ci dimpotrivă răspunsul pare să fie deplin", — „Da, adevărat grăeşti!" adăugai eu. — „Dar crezi tu că toţi oamenii, fără nici o deosebire, au această dorinţă şi iubire şi că toţi doresc să aibă parte necontenit de *bine*? sau cum crezi tu?" — „Eu cred că toţi oamenii, fără nici o deosebire, au această iubire!"

— „Ei bine, Socrate", urmă ea, „atunci de ce nu spunem că toţi oamenii iubesc, ci despre unii spunem că iubesc, iar despre alţii că nu, deşi cu toţii doară iubesc şi doresc acelaş lucru?" — „Mă mir şi eu de aceasta!" — „Dar, nu te mira!" făcu ea. „Doară vezi că noi luăm numai

o parte din noţiunea *iubire* şi-i dă numele noţiunii întregi, adică *iubire*, pecând pentru celelalte părţi ne folosim de alţi termeni". — „Cum aşa?" întrebai eu — „Iacă aşa bunăoară! Tu ştii că noţiunea *poesis*[1]) are o sferă cam largă. Căci orice lucrare care face să fie ceva, ce mai înainte n'a existat, e *poiesis*, aşa că orice lucrare, făcută în urma unui meşteşug sau în urma unei îndeletniciri, e *poiesis* şi toţi meseriaşii şi artiştii sunt *poietai*[2])". — „Aşa e!" — „Şi totuş", urmă ea, „ştii prea bine că nu toţi se numesc *poietai* adică poeţi, ci cu alte nume, iar din noţiunea întreagă *poiesis* s'a luat numai o parte, aceea care priveşte numai compunerea de versuri şi de melodii[3]), şi i s'a pus numele noţiunii întregi. Căci numai aceste creaţiuni se numesc poiezie şi numai acei cari se îndelatnicesc cu această parte din *poiesis*, se numesc poieţi". —

1) Româneşte; facere, creaţiune, poezie.
2) Româneşte; Cei ee fac, creatori, poeţi.
3) Poetul în anticitate compunea şi melodia pentlu poezia sa, care nu era menită să fie citită, ci sau cântată sau recitată. Cititori pentru literatură scrisă s'au ivit abia mai târziu.

„Cu adevărat grăeşti", adăogai eu. — „Astfel s'a întâmplat şi cu noţiunea iubire. Conţinutul ei întreg e dorul ce-l are fiecare după bine şi după fericire. Dar cei ce se îndreaptă spre acest scop în multe alte feluri, fie că agonisind avere sau întărindu-şi trupul prin exerciţii gimnastice sau fiind iubitori de înţelepciune, despre aceia nu se mai spune că iubesc, ci numai atunci când se vorbeşte despre cei ce se îndreaptă asupra unei părţi anumite din noţiunea întreagă, jertfindu-se cu mult zel şi stăruinţă, numai aceştia primesc numele noţiunii intregi şi numai atunci se vorbeşte despre iubire şi se spune că iubesc", — „Se vede că ai dreptate!" adăusei eu. — „Şi unii spun", continuă ea, „că aceia iubesc cari caută să-şi găsească jumătatea lor[1]). După părerea mea însă prietene, Iubirea nu se îndreaptă nici asupra unei jumătăţi, nici asupra unui întreg, doară numai dacă cumva acestea sunt *Binele*. Căci oamenii se hotărăsc

1) Precum a spus-o bunoară Aristofane în cuvântarea sa, vezi cap XV şi XVI.

să-și taie și mânile și picioarele lor proprii, dacă cred cumva despre ele că sunt rele și le aduc vreo nenorocire. Eu adică cred că nu fiecare iubește cele ale lui, cel mult doară dacă *Binele* se poate numi al lui, iar *Răul* al altuia. Căci ce iubesc oamenii nu e alta nimic decât „*Binele*".— „Sau poate crezi altfel ?" — „Ba, zău, eu unul nu !" răspunsei eu. — „Dar", continuă dânsa, „se poate spune oare, așa, fără multă vorbă, că oamenii iubesc *Binele*". — „Da !" spusei eu. — «Dar bine, nu trebue să mai adaogăm nimic că ei iubesc și doresc, ca să și aibă parte de bine ?» — „Ba, trebuie să adăogăm !" — „Și nu numai să aibă parte, și *pentru totdeauna* să aibă parte ?" — „Da și aceasta mai trebuie adăogat !" — „Prin urmare", spuse ea, „rezumând totul, iubirea e dorința ca *Binele* să fie vecinic al tău !" — „Vorbești foarte adevărat !" răspunsei eu.

XXV.

„Dând iubirii această definiție", continuă ea, „în ce chip, și prin ce fapte își

manifestă aceia cari urmăresc *Binele vecinic*, silința și străduința lor, încât strădania lor să se poată numi iubire ? Ce lucrare să fie aceasta ? Mi-ai putea tu spune ?"— „Diotima", răspunsei eu : „Dacă aș ști, nu te-aș admira doară pentru înțelepciunea ta și nici n'aș veni la tine, ca să-mi spui aceasta !" — „Iți voi spune-o deci !" făcu ea. „Aceasta *este fecundarea frumosului, atât trupește, cât și sufletește*". — „Cuvintele tale", adaosei eu, „au nevoie de tâlc ca un oracol, căci eu nu le înțeleg" — „Dar am să ți le spun mai lămurit !" spuse ea. „Socrate, toți oamenii poartă în sine sămânța fecundătoare și productivă, atât în sens fizic, cât și intelectual, și când ajungem la o anumită vârstă, firea noastră omenească dorește să fecundeze și să nască. Și să fecundeze *Urâtul* nu se poate, *Frumosul* însă da ! Căci acest act este divin. Și nașterea și fecundarea e partea nemuritoare ce se află în ființa noastră muritoare. Și aceasta nu poate avea loc cu ceva ce nu se potrivește. Și *Urâtul* nu se potrivește deloc cu orice este divin! *Frumosul* însă da ! Prin urmare,

la fecundare, rolul zeiţelor Moira[1]) şi Eileithya[2]) îl are zeiţa Kallone[3]). Deaceea partea ce poartă în sine sămânţa fecundătoare şi productivă e plină de graţie şi prietenie şi se desface de bucurie şi veselie, când se întâmplă de se apropie de frumos, şi atunci fecundează şi produce. Când se întâmplă însă de se apropie de ce e urât, atunci, cu faţa plină de tristeţe şi de durere, se strânge la un loc şi se dă îndărăt şi nu voeşte să fecundeze, ci păstrându şi rodul îl poartă cu greu mai departe: Şi deaceea cel ce-i plin de sarcina fecuudării e cuprins de un dor fierbinte de tot ce i frumos, pentru că îl uşurează de o durere atât de mare. Căci Socrate", urmă dânsa, „iubirea nu este dorul după *Frumos*, precum crezi tu!" — „Dar ce e deci dară?" — „E dorul de fecundare a *Frumosului*, ca să fie productiv!" — „Se vede că-i aşa!" răspunsei eu. — „Cu siguranţă e aşa!" adaose dânsa. — „Şi dece să însemneze iubirea dorul de fecundare?" — „Deaceea pentrucă fecundarea e partea vecinică şi nemuritoare, după cât poate fi într'o fiinţă trecătoare! Căci, după cele ce le am vorbit, trebuie să mărturisim numai decât că dimpreună cu *Binele* dorim şi nemurirea, dacă e vorba ca iubirea să fie dorinţa ca *Binele* să fie *vecinic* al tău. *Din cele spuse deci până acum trebue să conchidem că iubirea e numaidecât şi dorul după nemurire*".

1) Ursita.
2) Zeiţa naşterilor.
3) Zeiţa frumuseţii.

XXVI.

Toate acestea mi le-a spus Diotima, când am stat de vorbă cu ea despre iubire. Şi odată m'a mai întrebat dânsa: „Socrate, ce crezi tu? Care să fie cauza care pricinueşte acest dor şi această iubire? Sau nu bagi tu de seamă în ce stare grozavă se află toate animalele, când le vine timpul fecundării şi al înmulţirii, şi în ce stare bolnăvicioasă şi îndrăgostită sunt ele, atât cele ce trăesc pe pământ, cât şi zburătoarele din aer, mai întâi când doresc să se împreune, apoi când trebuie să-şi hrănească puii? Şi nu numai

că sunt gata să se lupte, şi încă cele mai slabe cu cele mai tari, dar chiar şi să moară pentru puii lor şi să rabde de foame şi să facă orice, numài ca aceia să poată creşte! Cât despre oameni", urmă ea, „s'ar putea crede că le fac acestea în urma raţiunii lor. Dar la animale, care să fie pricina acestei stări atât de pline de iubire? Mi-ai putea spune?" — „Şi eu iarăş i-am răspuns că nu ştiu!" — „Crezi tu", spuse ea atunci, „vei şti vreodată bine ce e aceea *iubire*, dacă nu le înţelegi acestea?" — „Dar tocmai pentrucă nu le ştiu, Diotima, precum ţi-am mai spus, am venit la tine, ştiind prea bine că am nevoie să fiu lămurit şi învăţat! Deaceea spune-mi de ce se întâmplă aceasta, precum şi toate celelalte ce privesc iubirea!" — „Dacă, deci", continuă ea, „te-ai încredinţat că iubirea, prin însăşi firea ei, este dorinţa de nemurire precum ne-am înţeles acu de atâtea ori [1] apoi să nu te miri de loc! Căci la animale

1) Vezi sfârşitul capitolului XXV.

e aceiaş pricină ca şi la oameni! Firea cea muritoare caută după putinţă să existe mereu şi să fie nemuritoare! Ii este cu putinţă însă numai pe calea aceasta, dacă lasă mereu în urmă altă fiinţă tânără în locul celei bătrâne. Căci şi despre fiecare individ dintre fiinţele vieţuitoare se chiamă că trăeşte şi că este acelaş, precum se şi spune bunăoară despre fiecare om că e acelaş din copilărie şi până ce se face bătrân. Şi omul doară nu are în sine niciodată mereu aceleaşi părţi, cu toate că i se spune acelaş, ci mereu se schimbă înnoindu-se şi prefăcându-se, atât ce priveşte părul cât şi carnea, oasele, sângele şi în genere întreg corpul. Şi nu zic numai întreg corpul, ci şi în ce priveşte sufletul, căci niciodată nu rămân la un ins aceleaşi obiceiuri, acelaş caracter, aceleaşi păreri, dorinţe, plăceri, aceeaşi frică şi aceleaşi dureri, ci unele dintre acestea se adaog, iar altele se pierd. Şi ce e şi mai ciudat decât toate acestea, e că şi cunoştinţele noastre, unele se adaogă iar altele se pierd, aşa că noi nu suntem niciodată aceiaşi nici în ce priveşte ştiinţa noastră. Dar

nu numai atâta, ci şi fiecare ştiinţă în deosebi sufere aceeaşi schimbare. Căci ceeace se chiamă studii şi învăţătură, presupune tocmai că fiinţa noastră e trecătoare. Şi uitarea e calea pe care se pierde ştiinţa, iar studiile şi învăţarea aduc înapoi cunoştinţe noi în locul celor dispărute, păstrând astfel ştiinţa noastră, aşa încât are aparenţa că e mereu aceeaşi. Căci numai în acest chip, orice lucru şi fiinţă muritoare îşi păstrează mereu existenţa, lăsând în urma sa, când îmbătrâneşte şi stă să se piardă, mereu alt urmaş tânr, la fel cu sine însuşi, şi nu aşa precum se întâmplă cu ce e divin, care rămâne mereu în orice privinţă cu totul lui tot acelaş şi neschimbat. Socrate, urmă ea, „ceeace e muritor, numai pe calea aceasta are parte de nemurire, atât trupeşte, cât şi în orice altă privinţă. Pe altă cale e cu neputinţă! Deaceea să nu te miri de loc, dacă orice fiinţă ţine din fire atât de mult la odrasla sa! Căci, de dragul nemuririi, desfăşură această silinţă şi iubire!".

XXVII.

Iar eu, auzind aceste cuvinte ale ei, m'am minunat şi am spus: „Ei bine, o prea înţeleaptă Diotima, să fie aceasta într'adevăr aşa?" — Ş, atunci începu ea să grăiască, precum ar grăi numai înţelepţii şi filozofii cei desăvârşiţi: „Să ştii bine, Socrate, că e aşa! Căci, de te-ai uita numai la iubirea de glorie a oamenilor, apoi ar trebui să te minunezi de lipsa lor de judecată, dacă n'ai înţelege cuvintele mele. Căci fi vezi doară de ce dor grozav sunt cuprinşi, ca să devie vestiţi, *glorie nemuritoare lăsându-şi pentru vecie!* Şi pentru glorie sunt gata cu toţii să înfrunte orice primejdie, mai degrabă decât pentru copiii lor, şi să-şi cheltuiască averea şi să se nevoiască la orice nevoie şi chiar să moară! Sau crezi tu", continuă ea, „că Alcestis[1]) ar fi murit pentru Admet sau că Achil[2]) ar fi murit după moartea lui Patroclu, sau că regele vostru

1) Vezi nota pag. 3.
2) Vezi nota pag. 3.

Codros[1]) s'ar fi jertfit încă dinainte pentru domnia fiilor lui, dacă n'ar fi avut credinţa că le va rămâne amintirea vecinică a curajului lor, pe care noi le-o şi păstrăm acuma? Ar fi cu totul greşit", spuse ea", ci toate le-au făcut chiar pentru gloria nemuritoare a faptelor lor pline de virtute! Şi pentru un astfel de nume strălucit şi prea măreţ, tot sunt în stare să facă orice şi anume cu atât mai mult cu cât mai vrednic e cineva! Căci cu toţii suntem iubitori de nemurire! Şi cei ce sunt plini de putere fecundătoare fizică se îndreaptă mai mult către femei şi sunt în chipul acesta plini de iubire, deoarece cred că făcându şi copiii, îşi vor câştiga pentru toate timpurile ce au să vie, vecinică amîntire, nemurire şi fericire. Cei plini însă de putere fecundătoare intelectuală — căci", continuă dânsa. „sunt

1) Codros e un rege legendar al Atenei. In veacul al XI-lea înainte de Hristos să fi ajuns oraşul în primejdie mare, având să fie cucerit de duşmani dacă nu se găsea nimeni care, potrivit unui oracol, să-şi dea viaţa de bunăvoie pentru scăparea patriei. Atunci Codros) fără multă vorbă, îşi jertfi viaţa şi Atena fu salvată.

unii cari au putere fecundătoare sufletească mai mare decât trupească, — aceea fecundează ceeace se cuvine ca sufletul să fecundeze şi să producă. Şi ce să fie aceasta? Inţelepciunea şi orice virtute! Ele sunt sporite şi răspândite de toţi poeţii şi de toţi artiştii despre câţi se poate spune că sunt producători de creaţiuni artistice! Cu mult mai însemnată şi mai frumoasă decât înţelepciunea e virtutea care iese la iveală în buna aşezare şi orânduială a statelor şi a gospodăriilor şi care se cheamă dreptate şi cumpătul cel bun. Acela deci al cărui suflet e înzestrat de tânăr cu acestea, e un om divin! Şi venindu-i vremea, va dori să le sporiască fecundând. Şi atunci cred că şi acesta va umbla în toate părţile, căutând *Frumosul* pe care să-l poată fecunda. Căci ce e urât nu va fecunda niciodată. Deaceea se bucură mai mult de chipurile frumoase decât de cele urâte, pentru că are în sine puterea fecundătoare; deasemenea se bucură, dacă se întâmplă de dă peste un suflet frumos, nobil şi cu bun chip. Cu

totul fericit e când le găseşte amândouă împreunate! Şi către un suflet de om, îndată se îndreaptă cu mult spor la vorbă grăindu-i despre virtute, şi cum trebuie să fie un om vrednic şi de ce trebue să se îngrijiască, şi astfel îndată se apucă să-i facă educaţie şi să-l înveţe. Căci atingându-se de unul frumos şi umblând cu el, îl fecundează şi sporeşte ceea ce de multă vreme a purtat în sufletul său. Şi când e împreună şi când nu e, mereu îi este aminte şi se îngrijeşte dimpreună cu cellalt de ce-au produs ei împreună, aşa încât legătura dintre astfel de oameni e cu mult mai tare decât dintre aceia cari au copii împreună, iar iubirea şi prietenia lor e mai trainică, deoarece şi copiii lot sunt mai frumoşi şi mai nemuritori! Şi oricine ar fi dorit ca în locul copiilor săi trupeşti să-şi facă astfel de copii, de se gândeşte numai la Homer şi Hesiod şi[1]) la ceilalţi poeţi mari, ce fel de urmaşi[2]) şi-au lăsat în urma lor! Urmaşi cari, fiind

1) Vezi nota 1 Pag. 3.
2) Adică operele lor poetice.

şi ei înşişi nemuritori, au adus şi autorilor lor o glorie nepieritoare şi o vecinică amintire! Sau dacă vrei", urmă ea, „astfel de copii, precum şi-a lăsat în urma sa Licurg[1]) în Sparta, cari au fost apoi mântuitorii Spartei sau, s'o spunem fără înconjur, ai Greciei întregi. Cinstit şi prea mărit e şi la voi Solon[2]), pentrucă v'au conceput şi v'au făcut legile voastre. Şi mulţi alţi bărbaţi, în multe alte locuri, atât în Grecia, cât şi în străinătate, sunt prea slăviţi, pentrucă au iscodit multe lucruri frumoase, producând tot felul de virtuţi! Acestora, pentru astfel de copii, li s'au ridicat şi multe altare şi temple, nimănuia însă nu i s'a întâmplat încă aşa ceva din cauza copiilor săi trupeşti!

1) Licurg să fi trăit prin veacul al 9-lea în. de Hr. în Sparta în Pelopones (Morea). Şi el e primul legiuitor al Spartei dându-i o constituţie cu un caracter aristocrat militar. Aristocrat era şi Platon în vederile sale politice, de aceea şi adaogă că legile lui Licurg au fost mântuitoarele Greciei întregi.
2) Solon e autorul Legislaţiei democratice care a fost dată Atenei la începutul veacului al 6-lea înainte de Hr.

XXVIII.

Şi până aici deci, Socrate, poate că poţi fi introdus şi tu în tainele iubirii! In tainele cele nepătrunse însă şi desăvârşite din pricina cărora există şi acestea[1]), nu ştiu dacă vei fi în stare să pătrunzi, chiar dacă cineva ţi le-ar desfăşura cât de bine. Cât despre mine", urmă dânsa, „îmi voi da toată silinţa, ca să ţi desfăşur, cât se poate de bine. Cearcă deci de mă înţelege, dacă poţi! Cel ce voeşte deci", vorbi ea „să se apuce, aşa cum trebuie, de acest lucru, trebuie să înceapă de tânăr a umbla după chipuri frumoase şi mai întâi, ce-i drept, de are parte de un îndrumător bun, să iubiască numai pe unul şi să-l fecundeze cu discuţii frumoase. Mai apoi însă trebuie să bage de seamă că frumuseţea unui corp e înrudită cu frumuseţea oricărui alt trup şi că ar fi mare prostie să nu socotiască frumuseţea tuturor corpurilor de una şi aceeaşi, dacă e vorba

1) Adică tainele iubirii pe care i le-a desfăşura Diotima până acum.

se ocupe de *Frumosul*, ce se înfăţişează chipul omenesc. Cunoscând el aceasta buie să se facă iubitorul tuturor corpur frumoase şi să-şi slăbiască iubirea ocată către unul singur, săcotind-o pt lucru fără de preţ şi neînsemnat! pă aceea trebue însă să se înveţe a ţui frumuseţea ce se înfăţişează în suele oamenilor, mai mult decât frumuea trupului, aşa încât dând peste un cât de puţin frumos, dar cu un suflet , să fie mulţumit şi să-l iubiască şi se îngrijiască de el şi să-l caute şi l fecundeze cu astfel de cuvinte cari t în stare să facă tineretul mai bun mai cu virtute. Căci pe drumul acesta fi nevoit să ajungă a privi *Frumosul* se înfăţişează în obiceiurile şi legile telor şi să vadă că şi acesta e peste locul de acelaş fel. De la frumuseţa ceiurilor şi a legilor trebuie să fie dus în spre ştiinţă, ca să poată vedea rumuseţea ştiinţelor. Şi astfel, contemd acuma nenumăratele înfăţişeri ale unii *Frumosul*, să nu mai slujiască uneia ca un rob netrebnic şi strâmt

la minte, fie că iubind frumuseţa un
copil sau a unui om, a ceva sau a unui sin-
gur obicei; ci îndreptându-şi şi rotindu-
ochii asupra întinsului nesfârşit al Fru-
mosului, să producă, mânat de dorul ne-
secat al iubirii de înţelepciune, nenumă-
rate cugetări şi cuvinte prea frumoase ş
prea măreţe, atâta timp, până ce cu pu-
terile întărite şi sporite, e în stare s
pătrundă o unică ştiinţă cam de felul ur-
mător, şi anume despre un astfel de *Fru-*
mos , precum o să-ţi spun! Şi acuma",
urmă ea, „caută de ia seama la cuvin-
tele mele, pe cât poţi de mult!"

XXIX.

Cine a fost deci învăţat şi-a priceput
până aici ce e aceea *iubire*, privind în or-
dinea aceasta şi în chip corect multele
înfăţişeri ale *Frumosului*, se apropie a-
cum de ţinta iubirii şi deodată va zări
o minune de frumos în firea lui! Şi
anume, Socrate, acel frumos pentru cu-
noaşterea căruia s'au făcut toate străduin-

de până acum, *Aceasta mai întâi e*
nic, nefăcut şi netrecător, nu spore-
şi nici nu scade, şi apoi nici nu e în-
parte frumos, iar în alta urât şi nici
e, când frumos, când nu, şi nici în
mănare cu ceva frumos, iar cu alta
urât, şi nici aici frumos, iar dincolo
, ca şi când pentru unii ar fi frumos,
pentru alţii nu! Şi acest frumos nici nu
va arăta bunăoară aşa ceva ca o fată
moasă sau ca nişte mâni sau ca alt-
ce se vede la un trup frumos şi nici
o cuvântare frumoasă sau ca o ştiinţă
ici nu se va afla în ceva, fie că la
iinţă vieţuitoare sau în pământ sau în
sau în alt ceva, ci **el de sine şi prin**
e e vecinic acelaş neschimbat. *Iar*
te celelalte înfăţişeri frumoace au parte
acel frumos într'un astfel de chip
recum, încât el nici nu sporeşte şi nici
scade, nici nu sufere vre-o schimbare
nd unele din acelea se ivesc iar altele
par.

Prin urmare, când cineva apucând-o
la început, ajunge, cu ajutorul adevăra-
iubiri, să înceapă a zări *Frumosul* a-

cela, aproape s'ar putea spune că a ajuns la ţintă. Căci acesta e drumul cel adevărat al iubirii, pe care poţi merge însuţi sau poţi fi îndrumat de alţii, începând de la înfăţişerile obişnuite ale *Frumosului* să te urci mereu, ca pe o scară către *Frumosul* cel vecinic, de la un corp frumos la două, de la două la toate, de la frumuseţea corpurilor, la frumuseţea legilor şi a obiceiurilor, dela obiceiurile frumoase la frumuseţea ştiinţelor şi dela ştiinţele cele frumoase să o sfârşeşti la acea unică ştiinţă, care este tocmai ştiinţa despre acel frumos unic, ca astfel la sfârşit să poţi cunoaşte care e *Frumosul absolut*.

Iubite Socrate", vorbi acum prietena mea din Mantinea, „dacă face cândva să-ţi trăeşti viaţa, apoi aci ajungând omul în viaţa sa, face să şi-o trăiască, putând fi cu ochii mereu la *Frumosul absolut*. Căci pe acesta numai să-l zăreşti odată, apoi nu l-ai mai asemăna nici cu aurul, nici cu tainele cele frumoase şi nici cu oamenii cei tineri şi frumoşi, de frumuseţa cărora te minunezi acum şi eşti gata

...ât tu, cât şi mulţi alţii, numai să-şi poată ...dea pe cel ce îl iubesc şi să fie mereu ... el, nici să nu mănânce şi nici să nu ...a, dacă s'ar putea numai, ci să se uite ...mai la cela iubit şi să fie împreună cu el. ... să credem însă oare", continuă dânsa, ...espre cel ce are parte să se uite la ...umosul absolut*, nepătat, curat şi nea...estecat, iar nu plin de carne şi culori ...eneşti şi de multe alte nimicuri trecă...re, ci să poată pătrunde şi privi di...ul frumos absolut în unica lui înfăţi...e neschimbată? Putere-ai tu crede că ...fi o viaţă netrebnică, dacă cineva s'ar ...ea uita încolo şi ar contempla necon...it *Frumosul* acela şi ar fi împreună ...el în cugetul său? Sau nu înţelegi tu", ...cu ea, „că numai astfel, dacă priveşte ...eva frumosul aşa, precum trebuie să ... privit, va avea parte să producă, nu ...mbrele virtuţii, pentrucă nici el nu se ...inge de o umbră, ci virtutea cea ade...rată, pentrucă şi el a pătruns la ade...r! Şi acela care produce şi se îngri...e de virtutea cea adevărată, aceluia ...e cuvine să fie iubit de zei, şi dacă e

cumva cu putinţă ca cineva dintre oame
să fie nemuritor, apoi acestuia i se c
vine să fie!"

Fedru şi ceilalţi prieteni, acestea
le-a spus Diotima, şi eu le cred. Şi cr
zându-le, încep să fac şi pe alţii să crea
că pentru ajungerea acestui bine, fir
noastră omenească nu poate găsi un aj
tător mai bun decât pe Eros! Deaceea
spun eu că fiecare om trebuie să cinste
scă pe Eros, şi eu însumi îl cinstesc şi c
deosebire mă îndeletnicesc cu iubirea
îndemn şi pe alţii la aceasta! Şi nu n
mai acum, ci întotdeauna laud şi preamă
resc puterea lui Eros, pe cât sunt în sta
s'o fac. Iar acum, Fedru, dacă voeşti
socoteşte cele spuse de mine drept c
vântarea de laudă şi preamărire la adres
lui Eros, iar de vrei numeşte-o, după cu
îţi vine mai bine s'o numeşti!

H. Venirea lui Alcibiade

XXX.

Sfârşind Socrate de vorbit, unii îi lău-
a, iar Aristofane voia să spuie ceva,
oarece Socrate, când a vorbit, a făcut o
zie la vorbirea lui [1]; când deodată se
ziră cântece de flaut şi lovituri în uşa
da în spre drum, cu mare şi mult
mot, ca şi când ar fi nişte oameni
cari umblă noaptea pe uliţi, făcând
mă. Şi atunci Agaton făcu către robii
: „Băieţi, vă veţi uita ce-i acolo?
dacă e cineva dintre ai noştri chemaţi-l
năuntru! Iar dacă nu, spuneţi-le că noi
mai bem, ci suntem acum pe sfâr-
e[2]) Nu mult după aceea se auzi în

Vezi nota 1, pag. 119.
În anticitate era obiceiul ca, la ospeţe, şi a-
e numai la partea a doua a ospăţului, când
a, oamenii ce se întorceau târziu de pe la alte
e, să intre neinvitaţi.

tindă vocea lui Alcibiade, care era be
de tot, întrebând cu glas mare: unde
Agaton şi cerând să fie dus la el! Şi du
fiind de subsuori de o cântăreaţă şi d
vreo câţiva dintre cei ce îl însoţiau, s'
oprit în pragul uşii, pe cap cu o cunun
groasă de iederă şi viorele şi împodob
de jur împrejur de mare mulţime de co
dele[1]), şi-a zis: „Bine v'am găsit, fârtaţi
Mai primiţi încă la beute un tovarăş a
meţit cumsecade? Sau să ne vedem d
drum, după ce vom da numai lui Agaton
această cunună?! Căci din pricina acea
sta venirăm încoace! Eu unul ieri[2]) n'am
putut veni, deaceea am venit acum cu
aceste cordele pe cap, ca de pe capu
meu să le pun pe capul celui mai frumo
şi mai înţelept om. Poate că voi vreţi să
vă râdeţi de mine, că sunt beat?! Da
dacă şi mă râdeţi, eu totuş ştiu bine că

1) Alcibiade se vede că venea dela vreun al
simposion; şi la aceste întâlniri, în anticitate, era
obiceiul, ca cei mai destoinici la beut şi mai ales
cel ce dispunea cum şi cât să se bea, să fie încu-
nunaţi de sclavii casei cu cununi de flori şi frunze,
2) Când Agaton şi-a serbat premierea tragediei
sale.

spun adevărul! Ci spuneţi-mi odată de acolo: să întru sub condiţiile obicinuite [1]) sau nu? Mai puteţi bea şi cu mine sau nu?" — Şi atunci au început cu toţii să strige şi să-l cheme, ca să intre şi să se aşeze la masă, invitându-l şi Agaton. Dus de subsuori a intrat şi şi-a luat mulţimea de cordele de pe cap, ca să încunune pe Agaton, şi ţinându-le astfel dinaintea ochilor, încât nu l-a putut vedea pe Socrate, s'a aşezat lângă Agaton, la mijloc între amândoi. Căci Socrate se dăduse puţintel la o parte. Aşezându-se lângă Agaton, l-a salutat şi a început să-l încununeze. Iar Agaton a vorbit către robii săi: „Băieţi, deslegaţi sandalele lui Alcibiade[2]), ca să şedem câteşitrei pe acelaş divan!" — „Dar, bine", făcu Alcibiade, „cine e al treilea aicia?" — Şi tot odată înturnându-se, zări pe Socrate. — Şi zărindu-l, sări

1) Adică să se bea în toată regula, cu un conducător în frunte, tocmai aşa precum cei de faţă hotărâse de la început să nu o facă din cauza chefului din ajun.
2) In anticitate de obicei nu stăteau la masă şezând pe scaune, ci fiind întinşi într'o rână pe bănci.

în sus şi zise: „Prea puternice Hercule, ce-i aicia? Chiar Socrate în persoană? Şi aici îmi aţii calea, după cum ţi-i obiceiul să te areţi pe neaşteptate, unde nu mă aştept de loc să fii! Ce cauţi aicia? Şi de ce te-ai aşezat chiar aici? Cum de nu te-ai aşezat lângă Aristofane sau lângă altul, care este sau voeşte să fie bun de glume?[1] De ce ai chitit-o aşa ca să vii lângă cel mai frumos din câţi se află aici?" — „Agaton", începu atunci Socrate, „vezi repede, de sare-mi în ajutor! Cât necaz nu-mi face iubirea acestui om! Căci de când am început să-i arăt dragostea ce o am pentru el, de atunci n'am cap să mă uit la cineva care e frumos sau să vorbesc cu el, că de nu, se supără şi e gelos, nevoie mare! şi-mi face scene şi se năpusteşte asupra mea şi abia de nu mă loveşte? Vezi deci să nu facă şi acum tot aşa, ci mai bine împacă-ne sau de va încerca ceva cu puterea, săi de-mi ajută, că tare mi-i frică de firea aprinsă şi pătimaşă la iubire a

1) Şi cu care ai fi putut petrece deci!

acestuia!" — „Intre mine şi tine", răspunse Alcibiade, „nu poate fi nici o împăcare! Dar pentru toate astea mă voi răsbuna eu altă dată! Acum însă, Agaton, dă-mi o parte din cordele, ca să încununez şi capul ăsta minunat al ăstuia de aci, ca să nu-mi facă imputări, că pe tine te-am încununat, pe el care birue pe toţi din vorbă, şi nu numai alaltăieri ca tine bunăoară, ci totdeauna, nu l-am încununat!" Şi în vreme ce spunea acestea, luă dela Agaton o parte din cordele şi, dupăce îl încunună şi pe Socrate se aşeză şi el.

XXXI.

Iar dupăce s'a aşezat, a zis: „Dar bine, oameni buni, mie mi se pare că voi sunteţi încă treji! Şi doară nu aveţi voie, ci trebuie să beţi, căci aşa ne-a fost vorba [1]). Deaceea până ce veţi bea îndeajuns, mă aleg eu însumi să vă fiu diriguitor la beute. Agaton, vezi să se aducă un pocal de cele mari, de e cumva vreunul! Sau

1) Vezi pag. 141, în deosebi nota 1.

mai bine nn e nevoie, ci, băiete", făcu el către un sclav, „adă încoace vasul ăla de răcit buteliile!" Căci îl văzuse că are mai bine de opt pahare[1]). Dupăce fu umplut acesta, îl goli dintr'o duşcă mai întâi el însuşi, apoi porunci să fie umplut din nou pentru Socrate, Spunând tot odată: „Prieteni, cât despre Socrate, să ştiţi că nu-mi ajută nimic acest vicleşug! Căci poţi să-i porunceşti să bea, cât vrei! De băut bea, dar de îmbătat nu se îmbată niciodată!"

In vreme ce spuse acestea, sclavul umplu vasul, iar Socrate îl goli dintr'odată. Atunci doctorul Eryximachos observă: „Bine, Alcibiade, cum facem? Vom bea aşa de-a dreptul ca nişte oameni cu gâtlejul uscat, fără să înfrumuseţăm banchetul nostru cu ceva cuvântări sau cântece?" — Şi atunci Alcibiade vorbi: „Să trăeşti, prea vrednice Eryximachos, tu feciorul celui mai vrednic şi mai înţelept tată!" — „Să trăeşti şi tu, Alcibiade!" răspunse

1) Alcibiade fiind cam ameţit, se alege singur simposiarh, adică conducător al beţiei, şi dispune cum şi cât să se bea.

Eryximachos, „dar cum s'o facem?" — „Precum vei porunci! De tine trebuie să ascultăm!

Căci cât mulţi launloc preţueşte un (doctor de boale! [1].)

Ordonaţi deci, precum doriţi!" — „Ascultă", grăi Eryximachos: „Inainte de venirea ta, ne-am hotărît ca fiecare din noi, şi anume începând de la stânga spre dreapta, să ţie câte o cuvântare de laudă, cât de frumoasă, la adresa lui Eros. Şi noi ăştilalţi am vorbit toţi. Tu n'ai vorbit, dar vasul l-ai golit. Trebuie deci să vorbeşti acum! Iar dupăce vei isprăvi, să-i dai lui Socrate un subiect despre care să vorbească, şi anume despre ce vei vroi tu, iar Socrate să dea celui ce stă de-a dreapta sa şi aşa mai departe şi toţi ceilalţi". — „Că bine spui, Eryximachos!" răspunse Alcibiade. „Numai că nu e prea cu dreptate, vorbele unui om beat să fie puse alăturea de

1) Versul e din Homer, Iliada, cântul al X versul 514.

cuvântările unor oameni treji. Şi apoi, prea iubitule, crezi tu ce-a spus Socrate acum despre mine? Ori ştii tu că e tocmai întors de cum am spus-o! Deaceea, dacă aş îndrăzni în faţa lui să laud pe altcineva decât pe el, fie acel altcineva zeu sau om, cu greu se va înfrâna să nu mă loviască!" — Nu vei conteni cu blasfemiile?" îl întrerupse Socrate, — „Zău, mă jur pe Poseidon[1])", îi întoarse Alcibiade, „nu te mai împotrivi cuvintelor mele, căci aşa e! Eu nu pot să laud pe nimeni altul, când eşti tu de faţă!"

„Dar fă-i pe plac, dacă vrei!" vorbi atunci Eryximachos. „Ţine-i lui Socrate o cuvântare de laudă!" — „Cum spui?" îl întrebă Alcibiade. «Crezi deci, Eryximachos, că trebuie s'o fac? Să mă apuc de capul lui şi să mă răsbun pe el în faţa voastră a tuturora?!" — „Hei, Alcibiade", făcu atunci Socrate, „ce ai de gând? Vrei să mă lauzi, bătându-ţi joc de mine, sau ce vrei să faci?" — „Vreau să spun

1) Poseidon la Greci, Neptun la Romani, e Zeul mărilor.

adevărul! Vezi deci, dacă-mi dai voie!" — «Cât despre adevăr, fireşte că-ţi dau voie, ba chiar îţi poruncesc să-l spui!» — «Iată că încep imediat», răspunse Alcibiade. «Iar tu să faci aşa! Dacă voi spune ceva neadevărat, să mă opreşti, dacă vrei, în mijlocul vorbirii, şi să spui că nu e drept. Căci cu ştiinţa şi voia mea, nu vreau să spun nimic neadevărat! Dar să nu te miri, dacă voi spune când una, când alta, după cum îmi voi aduce aminte! Căci nu e lucru uşor, fiind acum aşa cum sunt, să arăt după olaltă şi cu uşurinţă toate ciudăţeniile şi particularităţile tale!"

I. Cuvântarea lui Alcibiade

XXXII.

Fârtaţi, voi încerca să laud pe Socrate şi anume prin asemănări. Şi el poate va crede că vreau să fac râs de el, eu însă voi face asemănarea, pentru ca să arăt adevărul, şi nu ca să fac de râs. Eu a-firm că Socrate samănă cel mai mult cu statutele Silenilor[1]) ce se văd prin atelie-rele sculptorilor şi cari sunt făcuţi şezând

1) Aceste statui erau făcute în formă de du-lapuri în care se ţineau statuete de zei şi felurite figuri religioase. Silenii şi Satirii aveau o înfăţişare urâtă: urechi ascuţite, nas cârn şi tocit, burtă mare ş. a. m. d. Se ştie că şi Socrate era urât la înfăţi-şare. De aici asemănarea. Dar precum dulapurile în forma de Sileni aveau figuri de zei înlăuntrul lor, astfel şi corpul urât al lui Socrate ascundea un suflet ales.

cu naiul sau cu fluerul la gură. Aceştia, când sunt deschişi, vezi că au înlăuntrul lor chipuri de ale zeilor. Şi mai afirm că seamănă cu satirul Marsia[1]). Şi nici tu, Socrate, nu vei putea tăgădui că sameni cu aceştia, în ce priveşte înfăţişarea ta. Cum sameni şi în celelalte privinţi, ascultă nu-mai! Indrăzneţ peste măsură, eşti! Sau poate nu? Căci de nu vrei să mărturiseşti îţi voi aduce martori! Dar poate nu eşti şi tu cântăreţ? Cu mult mai minunat de-cât acela! Iscusinţa gurii lui fermeca oa-menii cu ajutorul unui instrument; şi azi încă melodiile lui au aceeaşi putere, dacă le cântă cineva cu flautul. Căci melodiile pe flaut ale lui Olympos[2]) eu cred că sunt ale lui Marsia, care i-a fost învăţă-

1) Marsia a fost un Satir care s'a luat la întrecere cu zeul Apollon că va cânta mai frumos din fluer. De aici asemănarea cu Socrate, în ce priveşte îndrăsneala şi farmecul gurii sale.

2) La anumite ceremonii religioase se cântau în Atena cântece pe flaut, atribuite legendarului cântăreţ Olympos, care ar fi învăţat arta sa dela Marsia. Aceste cântece făceau o impresie deosebită asupra auzitorilor, umplându-i cu un entuziasm religios exaltat.

lor. Şi numai acestea unice melodii sunt în stare să te răpiască şi să dea pe faţă de cei ce au nevoie de zei şi de ceremoniile divine, fie că le cântă un flautist bun sau o flautistă de rând. Tu însă te deosebeşti de el numai întruatâta, întrucât fără ajutorul vreunui instrument, ci numai prin cuvinte simple, fără nici un adaos, ai întocmai aceiaşi putere. Cel puţin nouă nu ne pasă de loc, când auzim vorbind pe altul cineva sau când ascultăm cuvântările vreunui orator cât de bun! Când însă vreunul din noi te aude pe tine vorbind sau când ascultă numai pe àltul careva spunând vorbele tale, apoi spue-le cât de rău şi asculte-le o femeie sau un bărbat sau un băeţandru, stăm cu toţii înmărmuriţi şi suntem fermecaţi cu totul. Eu unul, fârtaţi, numai dacă n'ar fi să se pară că sunt prea beat, apoi m'aş jura şi v'aş spune ce-am suferit eu din pricina vorbelor lui şi câte le sufăr încă şi acum. Căci, când îl ascult, mi se umplu ochii de lacrimi şi inima îmi bate mai tare decât la cei apucaţi de entusias-

mul coribanţilor[1]). Şi văd că şi multor altora li se întâmplă la fel! Când îl ascultam pe Pericle sau pe alţi oratori distinşi, e drept că-mi dădeam seama că vorbesc bine, niciodată însă nu mi se întâmpla aşa ceva şi nici sufletul meu nu mi se tulbura aşa şi nici nu mi se umplea de amărăciune, că aş fi ca şi un rob! Acest Marsia de aici m'a făcut adeseori să mă simt aşa, încât mi se părea că nu mai pot trăi, dacă rămân aşa cum sunt. Şi nici acestea, Socrate, nu vei spune doară că sunt neadevărate!? Şi chiar acuma ştiu prea bine că n'aş fi destul de tare, ci că aş simţi aceiaşi suferinţă, numai dacă aşi voi să plec urechea şi să-l ascult vorbind. Căci mă sileşte să mărturisesc că de mine nu vroesc să mă îngrijesc, deşi îmi lipsesc multe, de afacerile publice ale Atenienilor însă îmi bat

---

1) Coribanţi se numiau preoţii şi adoratorii zeiţei Ghibele, mama zeilor. Aceştia, la procesiunile ce le făceau în onoarea acestei zeiţe, cântau, jucau şi făceau sgomot mare, bătând din timpane, până ce erau apucaţi de un entuziasm religios exaltat, pierzându-şi capul.

capul. Şi atuncia caut cu de-a sila să-mi ţin urechile ca'n faţa unor Sirene[1]) şi să fug cât pot, ca să nu îmbătrânesc şezând pe acelaş loc lângă el.

Apoi numai în faţa acestui om din câţi sunt, mi s'a întâmplat ceea ce nimeni n'ar crede că e în firea mea, adică să mă ruşinez de cineva! Căci mie unuia îmi e ruşine numai de acest singur om, deoarece în mintea mea văd întotdeauna că nu sunt în stare să-l contrazic şi să-i arăt că n'aş trebui să fac ceea la ce mă îndeamnă el, şi totuş după ce mă îndepărtez de el ştiu că iarăş voi fi biruit şi ademenit de cinstea şi de măririle ce mi le dă poporul. Deaceea fug şi mă feresc de el, iar când îl văd, mă ruşinez de ce i-am mărturisit. Şi de multe ori parcă aş vrea mai bine ca el să fi

1) Sirenele erau nişte nimfe de mare foarte primejdioase pentru marinari, deoarece îi ademeniau prin cântările lor pe o insulă unde muriau cu toţii. Odiseu, ca să scape de cântările lor ademenitoare, astupă soţilor săi urechile cu ceară, iar pe sine puse de îl legară de catargul corăbiei sale. Vezi Omer, Odiseia, cântul al XII-lea, v. 39 urm. şi 158 urm.

murit! Iar de s'ar întâmpla aceasta, apoi iarăş ştiu prea bine că mi-ar părea şi mai rău, aşa încât nu mai ştiu ce să fac din pricina lui!

XXXIII.

Acest satir deci, astfel de suferinţe mi-a pricinuit şi mie şi multor altora prin cântările sale. Ascultaţi-mă însă cum seamănă, şi în celelalte privinţe, cu Silenii şi Satirii cu cari l-am asemănat, şi ce putere minunată are! Căci să ştiţi bine că nimeni din voi nu ştie aceasta! Eu însă vreau să vă spun, de vreme ce am început odată. Voi adică îl vedeţi pe Socrate întotdeauna îndrăgostit de cei frumoşi, umblând mereu în aretul lor şi stând înmărmurit de admiraţie în faţa lor, ca şi cum acesta ar fi telul lui. Şi oare nu e şi felul Silenilor tot aşa? Ba, e foarte încă! Căci el numai pe din afară se arată aşa, ca şi statura unui Silen care e scobită pe dinăuntru. Arătându-şi însă cele dinăuntru ale sale, ce credeţi, prieteni de pahar ce-mi sunteţi, de

câtă înţelepciune şi cumpătare e plin acest om! Căci să ştiţi bine că lui nici nu-i pasă de frumuseţea cuiva, ci dimpotrivă o dispreţueşte aşa de mult, cât nici prin minte nu vă trece; şi deasemenea nu-şi bate capul, dacă cineva e bogat sau dacă are altă cinste şi mărire, la care mulţimea ţine aşa de mult! Ci toate aceste comori sunt pentru el fără de nici un preţ şi pe noi[1]) ne ţine de nimic — aceasta eu v'o spun! — şi numai se preface că ţine la aceste bunuri, toată viaţa bătându-şi mereu joc de oameni. Când însă străduinţele sale sunt înadins şi în serios, atunci nu ştiu dacă a văzut cineva comorile minunate ce le ascunde! Eu însă le-am văzut... şi aşa de dumnezeeşti şi de nepreţuite mi s'au părut şi aşa de prea frumoase şi prea minunate, încât fără multă vorbă ar trebui să fac întotdeauna ceeace spune Socrate . . . .

. . . .

. . . .

1) Cari avem comori de acestea, ca frumuseţe, avere, măriri ş. a.

căci inima mea — sau nu ştiu cum să mai spun — îmi e rănită şi mi-e muşcată de vorbele, isvorîte din discuţiile filozofice, care lipindu-se odată cu sufletul unui tânăr talentat, se înfig mai rău decât dinţii unei vipere şi te fac să spui şi să faci orice. Şi văzându-vă eu pe voi, tot oameni ca Fedru, Agaton, Eryximachos, Pausania, Aristodem şi Aristofane — cât despre ceilalţi şi în deosebi de Socrate, nici nu mai amintesc — şi fiind voi cu toţii cuprinşi de dorul nebun şi înflăcărat al celui iubitor de discuţii filozofice, m'am hotărît să vă spun şi vouă!

. . . .

XXXIV.

Prieteni... eu i-am spus: „Socrate," — iată părerea mea! Eu cred că ar fi un lucru cu totul fără de minte, dacă n'aş asculta de tine,... dacă ai cumva nevoie de averea şi starea mea sau şi de a prietenilor mei. Căci pentru mine lucrul cel mai însemnat e să mă fac cât mai cu virtute; şi în privinţa aceasta cred că ni-

meni altul nu-mi poate fi mai de ajutor ca tine!" . . . .

. . . .

Socrate însă, ascultând cuvintele mele mi-a răspuns cu multă ironie şi cu totul în felul său obicinuit şi particular numai lui: „Dar, iubite Alcibiade, se vede că eşti în adevăr un băiat bun, dacă ar fi cumva să fie adevărate cele ce le spui despre mine şi dacă aş avea eu o putere care să te poată face mai cu virtute! Da, atunci ai descoperi la mine o frumuseţe de necrezut şi cu totul deosebită de înfăţişarea ta chipeşă şi plăcută. Şi dacă zărind-o pe aceasta, vroești ca eu să o împart cu tine şi încerci să faci un schimb, dând frumuseţe pentru frumuseţe, atunci te porţi cu gândul să mă înşeli de tot. Căci încerci în schimbul unei frumuseţi aparenţe să-ţi câştigi frumuseţea cea adevărată şi doreşti să primeşti, precum merge vorba, *aur pentru aramă*. Dar, vezi mai bine, dragă, ca nu cumva eu să nu am nici o valoare, fără ca tu să bagi de seamă. Căci, da, ochiul minţii începe să pătrundă şi să vadă abia atunci, când pu-

terea ochilor trupeşti începe să scadă; tu însă încă ai mult până atunci!" . . . .

. . . .

. . . .

XXXV.

Ce gânduri şi ce simţiminte, credeţi că mă învăluiau, când mă vedeam pe de-o parte dispreţuit de el, iar pe de altă parte eu trebuia să admir firea, buna chibzuire şi bărbăţia lui, bucuros că am dat peste un astfel de om, precum nu mai credeam să întâlnesc vreodată, atât în ce priveşte înţelepciunea, cât şi tăria lui neclintită şi plină de răbdare? Nu eram în stare nici să mă mânii pe el şi să mă lipsesc din prietenia lui, dar nici nu ştiam cum să mi-l leg de mine. Căci cu bani ştiam prea bine că nu poate fi atins nici într'un chip, ca şi Aias cu vre-o armă de fier[1]) . . . .

1) Aias, unul dintre eroii ce-au luat parte la lupta dela Troia, după o tradiţie mai târzie, ar fi devenit invulnerabil, pentrucă Ercule l-a învălit odată în pielea sa de leu, ce-o purta de obicei pe umeri.

Astfel nu ştiam ce să fac, ci umblam numai de colo până colo, robit de omul acesta aşa, precum n'am mai fost vreodată de cineva. Şi toate acestea mi s'au întâmplat mai înainte vreme!

După aceea însă am făcut împreună campania împotriva Potideei, fiind în acelaş pluton [1]). Şi acolo, mai întâi răbda ostenelile războiului astfel, încât mă întrecea nu numai pe mine, ci şi pe toţi ceilalţi laolaltă. De câte ori ni se închideau în vreun loc căile de aprovizionare, după cum se întâmplă în campanie, şi eram siliţi să răbdăm foame, apoi ceilalţi erau nişte copii pe lângă el, în ce priveşte tăria răbdării lui. Când se întâmpla însă de dădeau peste noi trai bun şi mese întinse, atunci numai el ştia să se folosiască de acestea şi la mâncat, dar şi la băut. Şi trebue să ştiţi că nu era băutor, când însă era silit să bea, atunci

1) Campania împotriva oraşului Potidea, care se afla pe ţărmul de Miază Noapte al Mării Egee în peninsula Calchidice, a avut loc în anul 432-429 înainte de Hr., Socrate fiind deci de 37 de ani.

îi bătea pe toţi; şi ce e şi mai minunat că pe Socrate nimeni nu l-a văzut vreodată beat Şi despre aceasta cred că vă veţi încredinţa în curând!

Iar cât despre răbdarea frigului — căci pe acolo iernile sunt grozave — apoi acesta a făcut minuni întotdeauna, dar mai ales odată, când a fost un ger cumplit. Şi nimeni nu ieşia din corturi, de frig ce era, sau dacă se ducea vreunul, apoi se îmbrăca în mulţime de haine şi se încălţa, învelindu-şi picioarele în bucăţi de pâslă şi de blană. Acesta însă umbla în frigul cela în aceiaşi haină, cu care era îmbrăcat de obicei şi mai înainte; şi desculţ fiind, umbla pe ghiaţă mai lesne decât alţii încălţaţi. Iar ostaşii se uitau cu ciudă la el, crezând că ar voi numai să se întreacă în faţa lor.

XXXVI.

Şi acestea deci s'au petrecut astfel! Pace să auziţi însă.

Cum o făcu şi pe asta omul ăst plin (de răbdare![1]).

acolo, odată, în campanie. Venindu-i ceva în cap, rămase de cu dimineaţă în acelaş loc şi se gândia mereu. Şi neputând găsi deslegarea, nu s'a lăsat, ci a rămas mereu pe acelaş loc, gândind. Şi era acum amiazăzi şi oamenii băgară de seamă şi-şi povestiau unul altuia, mirându-se, că Socrate stă mereu în acelaş loc, de cum s'a făcut ziuă. In sfârşit se făcu seară şi unii din ostaşii mai tineri, isprăvind cu masa, îşi scoaseră aşternutul afară — căci era vara, — ca să doarmă mai la răcoare, dar şi să-l observe pe Socrate, dacă va sta şi peste noapte în acelaş loc. Şi el rămase acolo până în zori de zi, când răsări soarele! Apoi închinându-se soarelui, se duse de acolo.

Şi de voiţi să-l vedeţi pe Socrate şi în luptă, căci şi din partea asta trebue să-i dau lauda cuvenită, apoi el a fost acel şi nu altul, care m'a scăpat dela moarte, atunci când generalii noştri mi-au dat cea mai mare distincţie pentru vitejia mea. Căci fiind eu rănit, el nu m'a părăsit, ci a rămas lângă mine, de m'a scăpat şi pe mine şi armele mele. Şi tu ştii, Socrate, că eu am cerut atunci ca generalii, să-ţi dea ţie distincţia mea — şi din cauza aceasta doară nu mă vei mustra şi nici nu vei spune că aş minţi! Dar generalii, ţinând seamă de vaza şi trecerea mea, doreau să mi-o dea mie. Şi atunci tu te-ai arătat şi mai aprig, ca eu s'o primesc şi nu tu!

Prieteni, şi mai mult încă aţi da, să-l fi putut vedea pe Socrate, când cu retragerea cea mare a oştirii noastre dela Delion[1]). Căci se întâmplase de eram şi eu acolo, fiind la cavalerie, iar el ca pedestru cu armătură grea[2]). Şi toţi ostaşii se împrăştiaseră acum care încotro, când în

1) Versul e din Omer, Odiseia, cânt. IX, v. 242.

1) La Delion în Beoţia (Grecia de mijloc) au suferit Atenienii o înfrângere grea în anul 424 înainte de Hr.

2) Infanteria în anticitate era de două feluri, cu armătură deplină, având toate armele: coif, zale, scut, suliţă, sabie şi cu armătură uşoară, având numai scut şi sabie.

sfârşit veni în retragere şi Socrate cu Laches[1]). Venind din întâmplare prin apropiere, i-am zărit şi îndată le strig să vie fără teamă, căci nu-i voi lăsa. Şi atunci l-am putut vedea pe Socrate şi mai fără frică, fiind călare! Mai întâi, cât de mult il întrecea pe Laches prin prezenţa sa de spirit! Apoi, Aristofane, mi s'a părut că şi acolo păşea, aşa precum spui tu *„semeţ şi cu foc rotindu-şi ochii încolo şi 'ncoace“*[2]). Şi întorcându-şi capul şi uitându-se cu linişte şi hotărîre şi la prieten şi la duşman, se vedea de departe şi lămurit pentru oricine, că acest om se va apăra cu toată puterea şi în-

---

1) Laches a fost un general şi bărbat politic din Atena, având şi oarecare rol în răsboiul peloponesiac (431–424 înainte de Hr). Platon i-a dedicat un dialog ce ni s'a păstrat şi care tratează despre vitejie.

2) Aristofane, într'o comedie de a sa, intitulată «NOURII», ce ni s'a păstrat şi a cărei primă reprezentaţie a avut loc în anul 423 în. de Hr., face să apară pe scenă şi Socrate, căruia între altele i se face şi imputarea aceasta că umblă semeţ pe stradă, rotunjindu-şi ochii încolo şi încoace.

dărătnicia, de se va atinge cineva de el. Deaceea a şi scăpat fără nici o primejdie şi el şi cellalt! Căci aproape întotdeauna în răsboi, nimeni nu se apropie de astfel de oameni, ci fiecare aleargă după cei ce fug plini de frică şi fără să se uite înapoi.

Şi aşa, încă multe alte lucruri minunate s'ar mai putea spune despre Socrate, de vrei să-l lauzi. Dar în ce priveşte celelalte calităţi ale felului său de a fi şi a trăi, poate că le-ar putea găsi cineva tot aşa şi la altul, dar că nu seamănă nici cu un om, din câţi au fost din vremile vechi şi din câţi sunt şi acum în vremile noastre, asta te face să te minunezi cel mai mult! Căci cum a fost Achil, ai putea să-l asemenezi cu Brasidas[1]) şi cu alţii, iar cum a fost Pericle ar putea fi asemănat cu Nestor[2]) sau cu Antenor[3]) şi mai sunt încă şi

---

1) Brasidas a fost un general strălucit al Spartanilor în răsboiul peloponesiac. A căzut într'o luptă în anul 422 în. de Hr.

2) Nestor e cel mai înţelept şi mai elocvent dintre toţi eroii greci ce-au luat parte la luptele din jurul Troadei.

3) Antenor e cel mai înţelept dintre eroii troiani.

alţii. Şi în acelaş fel ai putea să asemeni şi pe alţii. Pe acest om însă, cu originalitatea lui minunată, aşa cum e el şi vorba lui, nici pe departe n'ai afla, să cauţi cât de mult, nici între oamenii din vremea noastră, nici între cei din vechime, pe vreunul cu care să-l poţi asemăna, doară numai dacă ai voi să-l asemui, precum fac şi eu, nu cu vreun om ceva, ci cu Silenii şi Satirii, şi nu numai pe el, ci şi vorba lui.

XXXVII.

Căci am uitat să spun dela început, că şi vorba lui seamănă cel mult cu statuele cele de Sileni cari se pot deschide. De voeşte adică cineva să asculte vorbele lui Socrate, i se vor părea la început că sunt de râs; în astfel de vorbe şi cuvinte e îmbrăcat pe din afară felul lui de a grăi, ca într'o piele de Satir obraznic şi îndrăsneţ. Căci vorbeşte numai despre măgari şi poverile lor, despre fierari, cismari

şi dubălari şi ţi se pare că spune mereu cu aceleaşi cuvinte aceleaşi lucruri, aşa că orice om nepăţit încă şi nepriceput ar putea să râdă numai de vorbele lui. De isbuteşte însă cineva să le vadă, când se deschid, şi să pătrundă înlăuntrul lor, atunci va afla mai întâi că aceste cuvinte au înlăuntrul lor atâta înţelepciune, apoi că sunt atât de dumnezeeşti şi că cuprind în sine cele mai variate icoane ale virtuţii, gândindu-se la cele mai multe chestiuni, dar mai ales la orice se cuvine să caute şi să cerceteze cel ce voeşte să fie înzestrat cu toate virtuţile şi însuşirile cele bune şi frumoase.

Oameni buni, aceasta e lauda ce-o aduc eu lui Socrate! Şi presărând printrânsa şi unele imputări, v'am povestit cum şi-a bătut joc de mine. Dar aceasta nu mi-a făcut-o el numai mie, ci şi lui Charmides[1]) al lui Glaucon şi lui Eutidemos[1]) al lui

1) Charmides, unchi după mamă al lui Platon, pre..n şi Eutidemos sunt admiratori de ai lui Socrate. ..i Charmides i-a şi dedicat Platon un dialog despre ..denţă. Dialogul ni s'a păstrat.

Diocles şi altora foarte mulţi, pe cari i-a înşelat omul acesta, prefăcându-se că ţine la ei şi-i iubeşte, pânăce isbuteşte să se facă el cel iubit de ei. Şi acestea ţi le spun mai ales şi ţie, Agaton, ca să nu fii înşelat de el [1]), ci învăţând din păţenia mea şi a altora, să fii atent şi să nu păţeşti şi tu precum spune proverbul, că şi copilul cel păţit e priceput".

---

1) Crezând că Socrate ţine la tine, aşa precum am crezut eu, până am văzut însfârşit că mă înşel.

J, Sfârşitul

XXXVIII.

Isprăvind Alcibiade de vorbit, au isbucnit cu toţii în hohote de râs, fiindcă vorbise de tot pe faţă şi pentrucă se vedea că el tot încă era cuprins de mare dragoste şi însufleţire pentru Socrate. Iar Socrate grăi atuncia astfel: „Alcibiade, tare mi se pare că tu nu eşti beat de loc! Căc de altfel n'ai căuta cu atâta delicateţe ş şiretenie să ascunzi şi să înconjuri cu atâta vorbărie scopul adevărat al cuvântării tale întregi şi nu l-ai spune numai aşa în treacăt tocmai la urmă, ca şi când tu n'ai fi vorbit tot timpul numai de aceea ca să bagi zavistie între mine şi Agaton. Căci după socoteala ta, mie nu mi-e îngăduit să-mi fie drag de nimeni, ci numai

de tine, iar Agaton să nu fie drag nimănuia decât ţie. Dar, las că te-ai dat de gol! Şi toată comedia ta, plină de Satiri şi de Sileni, am demascat-o! Tu iubite, Agaton, însă caută ca el să nu aibă nici un folos din toată vorba lui, şi ia seama, ca nimeni să nu poată vârî nici o vrajbă între noi amândoi!“ — „Socrate“, răspunse atunci Agaton, «tare mi se pare că ai dreptate! Văd doară cum s'a şi aşezat la mijloc între mine şi tine, tocmai pentru ca să ne învrăjbească şi să ne despartă. Dar nu va isbuti întru nimic, deoarece eu mă scol de aici şi mă duc dincolo, să mă aşez lângă tine“. — „Că bine spuseşi!“ făcu Socrate. „Vină numai decât de şezi dincoace lângă mine!“ — „Dar, prea puternice Zeus“, vorbi atunci Alcibiade, „câte nu le mai sufăr eu din partea acestui om! Şi acum iar! Căci, oriunde, crede că trebuie să fie de-asupra mea. Dar, minunatule, dacă nu se poate altfel, atunci lasă-l măcar să şeadă la mijloc între noi!“ — „E cu neputinţă!“ răspunse Socr[illegible]. „Că[illegible] mi-ai ţinut

mie un cuvânt de laudă şi eu trebue să ţin mai departe celui din dreapta mea. Şi deci dacă Agaton va şedea lângă tine doară nu mă va lăuda şi el iarăş pe mine în loc să-l laud eu pe el?! De aceea nu-ţi fie necaz, ci las să fie aşa şi nu-l pismui pe tânărul Agaton pentru cuvântul de laudă ce am să i-l ţin. Căci tare am gust să-i ţin un cuvânt de laudă!“ — „Ha! ce bine îmi pare“, strigă atunci Agaton, „Alcipiade, nu mai e chip să mai rămâi pe locul acesta, ci trebue să mă mut numai decât, ca Socrate să-mi ţie cuvântul de laudă făgăduit“. — „Asta e ca de obicei“ făcu Alcipiade. „Când Socrate e undeva, e cu neputinţă să aibă aparte şi altul de ceva frumos. Căci şi acum cât de uşor a găsit o pricină, cu care să ne convingă, că Agaton trebue să şeadă numai lângă el!“

XXXIX.

Intru aceasta, Agaton s'a ridicat, având să se aşeze lângă Socrate; când deodată

o mulţime de oameni cu chef şi bine a-meţiţi se arată la uşe şi, aflând-o deschisă, căci cineva ieşise afară, dau busna în casă şi încep a se aşeza.

Atunci totul a fost învăluit de multă şi mare larmă şi cu toţii au fost siliţi să bea foarte mult vin şi fără nici o regulă. Şi Aristodem mi-a[2]) povestit că Eryximachos şi Fedru şi alţi vre-o câţiva s'au sculat şi s'au dus, pe el însă l-a apucat somnul şi a dormit destul de mult, fiind atunci nop-ţile încă lungi. Când s'a trezit, era spre ziuă, pe la cântători, şi atunci a văzut că unii dormiau, iar alţii plecaseră. Agaton însă, Aristofane şi cu Socrate erau încă treji, numai ei singuri, şi beau dintr'o cupă mare, dela stânga spre dreapta! Şi Socrate purta o discuţie cu ei, Şi cât despre cele-lalte lucruri, Aristodem mi-a spus, că nu-şi mai aducea aminte ce-au vorbit dânşii. Căci nici n'a fost în stare să fie atent tot

1) Vezi nota 2, pag. 129.

2) Cititorul să nu uite că întreg dialogul e povestit mai multor prieteni de Apolodor, precum îl auzise el dela Aristodem.

timpul, deoarece se lupta cu somnul. Totuş chestiunea principală era că Socrate căuta să-i silească a mărturisi că acelaş scriitor trebuie să poată scrie şi comedii şi tragedii, şi că un scriitor de tragedii, artist adevărat, e şi un scriitor de comedii. Constrânşi să admită aceasta, n'au mai fost în stare să urmeze pe Socrate la discuţie, fiind somnoroşi. Şi mai întâi a adormit Aristofane şi, fiind acum ziua, a adormit şi Agaton. Astfel, dupăce Socrate i-a adormit şi pe aceştia, s'a sculat şi s'a dus, iar el[1]) l-a urmat ca de obicei. Ajungând la Lykeion[2]), Socrate s'a spălat şi a rămas toată ziua acolo, ca şi în alte zile, şi abia spre seară s'a dus acasă, să se odihnească.

---

1) Adică Aristodem.

2) O şcoală, unde şi-a ţinut cursurile mai târziu pela sfârşitul veacului al 4-lea în. de Hr. filozoful Aristotel şi pe unde Socrate avea obiceiul şi dealtfel să caute oameni ca să aibă cu cine să-şi poarte discuţiile sale filozofice.

CUPRINSUL

DIN CATALOGUL «BIBLIOTECII PENTRU TOȚI»

787-788 bis—G. Aslan, Educaţia prin sine însuşi <Ediţia IV-a>.

789-791—Paul Bourget, André Cornelis <roman ilustrat>.

794-794 bis—Sienkievicz, Nuvele.

799—Mark Twain, Drepturile femeii.

802-802 bis—L. Tolstoi, Pamfil şi Iuliu.

803-804—Cicerone, Catilinarele <din latineşte>.

809—Ion Adam, Glume ţărăneşti.

810-821—Grigorovitza şi W. Ghül, Dicţionar German-Român.

825-825 bis—V. Demetrius, Puterea vrăjilor <nuvele>.

832-834 bis—H. de Balzac, Moş Goriot <roman trad. de H. G. Lecca>.

837-839—Collodi, Păţaniile lui Vasilache sau istoria unei paiaţe <cu ilustraţii>.

840—Mihail Lungeanu, Postelnicul Cumpănă.

841-843—Contesa de Ségur, Povestiri cu zâne <trad. de Ludovic Dauş>.

844-844 bis—Ion Gorun, Ştii româneşte? — Câteva observări asupra limbii, cum se scrie în vremea de faţă.

7 numere—Gh. Adamescu, Istoria literaturii române

851-854 bis—Alphonse Daudet, Fromont şi Risler <roman de moravuri pariziene>.

860—I. Agârbiceanu, Datoria <nuvele şi schiţe>.

865-866—Alina G., Arta de a vorbi în societate şi în diferite ocazii şi principii oratorice.

867-868—Iohn Ruskin, Comori şi grădini.

870—D. Anghel, Steluţa, fantazii şi paradoxe.

873—Gabrielle d'Annunzio, Pământ virgin <nuvele>.

874-875—Paul Bourget, Dureroasă enigmă, <roman, complect trad. de Antoaneta Roşculeţ>.

876-877 bis—Mladenovici Dalmed, Curs de Scamatorie.

879-880—Alfred de Musset, Evelina şi Margot <nuvele>.

881-883—H. de Balzac, Femeia la 30 de ani <roman>.

884—Goethe, Dragoste cu toane, <pastorală în versuri, trad. de St. O. Iosif>.

886-887—Louis Leger, Istoria literaturii ruseşti, <trad. de Ed. Konea cu portrete ale scriitorilor ruşi>.

888-889 bis—Vasile Conta, Teoria fatalismului.

890-890 bis—Salustius, Conspiraţia lui Catilina.

891-892 bis—Budai Deleanu, Ţiganiada <poemă eroi-comică complectă>.

893—I. Turghenuiev, Anciar sau Arborele morţii.

895—A. Cehov, Farmacista <nuvele şi schiţe>.

896-897—Tudor Pamfil, Un tăciune şi-un cărbune <poveşti>.

898—Alfred de Musset, Andrei del Sarto <dramă în 3 acte, trad. de A. Florescu>.

900-900 bis—Al. Th. Stamatiad, Din trâmbiţe de aur <poezii>.

914-916—Pr. Nedelea Georgescu, Despre existenţa lui Dumnezeu.

917—O mie şi una de nopţi (poveşti orientale).

918-919—Alexandru Petőfi, Funia călăului <roman.>

925—Ion Al. George, Sapho ‹comedie antică, două acte în versuri›.

926—Karkavitza, Puterea mării ‹literatura greacă modernă›.

927=931—S & N, Dicţionarul cuvintelor radicale şi a zicelor străine.

936—Leon Tolstoi, Ce este religia ?

938—Oscar Wilde, De profundis (trad. din englezeşte de M. Beza›.

939=941—Anatole France, Crima lui Sylvestru Bonnard ‹roman›.

942=943 bis—H. Sienkiewicz, In zadar (roman).

945=946—H. Bender, Istoria literaturii romane.

947—B. P. Haşdeu, Trei crai dela răsărtt ‹comedie›

948=949—Fenelon, Educaţia Fetelor.

950— Leon Tolstoi, Ce e banul?

955=956—Jan Ligthart, De vorbă cu copiii.

958=959—Nicola Machiavelli, Arta de a guverna ‹cu comentarii de Ferrari›.

960—Dumitru Furtună, Ion Creangă ‹cuvinte şi mărturii›.

961—Victor Hugo, Poeme ‹trad. de Al. Iacobescu›.

962—Marcus Tullius Cicero, Cuvântare p. M. Marcelius ‹trad. de V. Grecu prof. univ.›

964=966—Cornelius Nepos, Căpitani străluciţi ai neamurilor străine, etc.

867=968—Marcus Tullius Cicero, Pro Milone ‹trad din latineşte de Vasile Grecu›.

Extras din Catalogul Bibliotecii pentru toţi

	No.
Amicis. O moarte pe câmpul de războiu...	772-772 b.
Bret Harte. Nuvele trad. de T. Maiorescu	10
„ Poveşti din ţara aurului	695
Conan Doyle. Aventurile lui Sherlok Holmes	311
„ Alte aventuri ale lui Sherlok Holmes	360
D'Annunzio G. Martirul, şi alte nuvele	705
D'Annunzio G. Pământ virgin	873
Delledda Grazzia. Povestiri sarde (trad. de N. Daşcovici)	1205
Dickens. O noapte de Crăciun	312-312 b.
Fogazzaro Antonio. Pereat Rochus, trad. de N. Daşcovici	1167
Hedenstjerna A. (Sigurt). Icoane suedeze (Povestiri umoristice)	1204
Heine. Nopţi florentine	487
Hoffman. Povestiri fantastice	458—459
Karkavitza A. Puterea mării, nuvele din literatura greacă modernă, trad. de V. Costopol	929
Kleist Heinrich von. Logodna din Domingo, trad. de H. Sanielevici	785
London Jack. Fecior de lup, nuvele. Trad. de Ion Constantinescu.	1333
„ Suflete de foc	1468—1469
Mann Thomas. Tonio Krüger	1452—1453
Maugham Somerset W. In Oceanul Pacific. Vestitele nuvele: Ploaie şi Rege la Talua. Trad. de V. Demetrius	1234-1235
Poë Edgard. Povestiri extraordinare ...	451
Sienkiewicz. Vieaţa de artist (amintiri)	719